

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: תמצית ההשערות; אתגן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשט – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.1 בראשית לך-לך יב,א

בראשית לך-לך יב,ד:

וַיִּלְךְ אַבְרָם כְּאִשְׁרֵי דְבַר אֱלֹהֵי ה' וַיִּלְךְ אִתּוֹ לֹט וְאַבְרָם בֶּן-חֲמִשׁ שָׁנִים וְשִׁבְעִים שָׁנָה בְּצֵאתוֹ מִחָרָן:

כְּאִשְׁרֵי – קדמא, לפי שבבלי ע"ז ט,א,א אומר כי מסורת בידינו כי פסוק (יב,ה) מלמד שזאת היתה שנת אלפיים לבריאה ולכן אברם היה בן חמישים ושתיים לכן לפחות פסוק (יב,ד) ואולי גם הפסוקים (יב,א-ג) מיקומם כאן מקדים את הזמן שבו קרו בפועל בעשרים ושלוש שנה.

בראשית לך-לך יב,ה:

וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת-שְׂרַי אִשְׁתּוֹ וְאֶת-לֹט בֶּן-אָחִיו וְאֶת-כָּל-רְכוּשׁוֹ אֲשֶׁר רָכָשׁוּ וְאֶת-הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר-עָשׂוּ בְּחָרָן וַיָּצֵאוּ לְלֶכְתַּת אֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֵאוּ אֶרֶץ כְּנָעַן:

בבלי עבודה זרה ט,א תנא דבי אליהו: ששת אלפים שנה הוי העולם, שני אלפים תוהו, שני אלפים תורה, שני אלפים ימות המשיח, בעונותינו שרבו יצאו מהן מה שיצאו מהן. שני אלפים תורה מאימת? אי נימא ממתן תורה עד השתא, ליכא כולי האי, דכי מעיינת בהו, תרי אלפי פרטי דהאי אלפא הוא דהואי! אלא (בר' לך יב,ה) מ- וְאֶת-הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר-עָשׂוּ בְּחָרָן, וגמירי, דאברהם בההיא שעתא בר חמשין ותרתי הוה,

רש"י אלא מן ואת הנפש וגו' - ומתרגמין דשעבידו לאורייתא.

וגמירי דההיא שעתא הוה אברהם בר ג"ב - הוסיפם על אלף ותתקמ"ח שהיו בידך כשנולד אברהם הרי אלפים תוהו. (2000)

כי מעיינת מ- וְאֶת-הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר-עָשׂוּ בְּחָרָן - הכי הוה הוסיפם אותן על מנין מתן תורה ונמצא אלפים מכוונין מ- וְאֶת-הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר-

עָשׂוּ וגו' עד גמר ד' אלפים לבריאת עולם והוא קע"ב שנים לאחר חורבן כיצד הרי מנית עד יציאת מצרים תמ"ח על עודף אלפים וכתוב (מ"א 1) ויהי בשמינים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל עד ויבן שלמה את הבית הרי תתקמ"ח על אלפים כשנבנה הבית וימי בית ראשון ד' מאות ועשר הרי שלשה אלפים ושל"ח שנים וגלות בבל ע' שנים הרי ת"ח וימי בית שני ת"ך הרי תתקמ"ח נמצא קע"ב חסרין מד' אלפים והכי תני בסדר עולם.

תוספות וגמירי דאברהם אבינו בההיא שעתא בר חמשין ותרתי שנין הוה - ואע"ג דכתיב (בר' לך יב,ד) וְאַבְרָם בֶּן-חֲמִשׁ שָׁנִים

וְשִׁבְעִים שָׁנָה בְּצֵאתוֹ מִחָרָן שתי יציאות הוה שהרי בברית בין הבתרים היה בן שבעים ואז היה בא"י ושוב חזר לחרן ועשה שם חמש שנים כדאיתא בסדר עולם ובפ"ק דשבת (דף י. ד"ה ושל) הארכתי היטב.

ויקח אבְרָם – מונח תלישא-קטנה, כעין שני תפקידי תלישא, ע"פ בבלי ע"ז ט,א ופ' רש"י ותוספות, אע"פ שבפסוקים קודמים נאמר כי אברהם בן שבעים וחמש בצאתו מחרן, כאן נדרש כי בהיותו בן חמישים ושתיים הייתה שנת אלפיים לבריאת העולם והסתיימה תקופת התוהו והתחילה תקופת תורה (שלפני תקופת המשיח) של אלפיים שנה.

ויקח אבְרָם אֶת-שְׂרַי אִשְׁתּוֹ וְאֶת-לֹט – דלג על אֶת אַחַת (אל"ף) במלת אֶת וקח ערך גימטרי של שלוש האותיות הבאות ת-שָׂרַי ת' ש' ר' (= 900) דלג שתי אותיות הבאות י א (י"ד אל"ף) וקח ערך גימטרי של שתי האותיות הבאות שָׂרַי ש"ן ת"ו (= 700). דלג שלוש אותיות הבאות ו נא (ו"ו ו"ו אל"ף) וקח ערך גימטרי של אות יחידה הבאה ת ת"ו (= 400). חבר שלושה המספרים $400 + 700 + 900 = 2000$, אפשר שזה מרמז לשנת אלפיים לבריאה כנדרש **בבלי ע"ז ט,א**.

ויקח אבְרָם אֶת – ס"ת שנת תמ"ח לאלף השלישי – יציאת מצרים ומתן תורה. וע"פ ר' אליהו שגב שם הוי"ה כאשר תכפיל כל אותיותיו (י*ו*ה*) תקבל 1500 ותוסיף תמ"ח תקבל שנת לידת אברהם אבינו ותתקמ"ח לרמזו שהוא יגלה לעולם את האמת האלקית שתנתן בשנת ג'תמ"ח

אֲשֶׁר רָכָשׁוּ וְאֶת – ס"ת ר"ת – שבין הנפש אשר עשו היה שרש לרות אם המלכות של בית דוד.

וְאֶת-הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר-עָשׂוּ בְּחָרָן – גל' הקרא 1979 בקירוב לאלפיים.

תוספת של שב"פ ה"ו ס"כום חיבור ר"ת וְאֶת-הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר-עָשׂוּ בְּחָרָן ו' ה' א' ע' (=70 <- במספר קטן 7) ב' עולה 21 סה"כ $21 + 1979 = 2000$ רמז לב' אלפים שנה.

בראשית לך-לך יב,ו:

וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בְּאַרְצָא עַד מְקוֹם שְׂכֵם עַד אֵלֶיךָ מוֹרְגָה וַהֲכַנְעִי אֶת-בְּנֵי אֵלֶיךָ:

רש"י ויעבר אבְרָם בְּאַרְצָא, נכנס לתוכה: עד מקום שכם, להתפלל על בני יעקב כשיבאו להלחם בשכם:

שפת"ח – משום דכל ויעבור שבמקרא משמע דעבר הארץ ולא דר שם הוצרך לפרש דזה אין פירושו כך אלא נכנס לתוכה ומנא ליה לרש"י לפרש כן יש לומר דדייק מדכתיב בארץ ולא כתיב בארץ או יש לומר דדייק מדכתיב עד מקום שכם ושכם הוא בארץ כנען:

ויעבר – מהפך – הרי זה הסברו של **שפת"ח** על **רש"י**, באופן רגיל "**ויעבר**" משמעו מעבר ללא התעכבות ואילו כאן המשמעות נכנס לתוכה. אם כך למה ליה לכתוב "**ויעבר**"? אלא שמשמעות נכנס זהו שהייה במקום אחד ואילו אברם עבר ונכנס במסירות נפש בכל מקום בארץ. והסיבה שהיה צריך מסירות נפש כי ע"פ **רש"י** הארץ שהיתה מיועדת לבני שם, כנענים השתלטו עליה וכך עולה מהשקלא וטריא **בדעת זקנים בסוטה ל"ב פרק אלו נאמרין ומחזקוני כתובות פרק בן סורר ומורה**. ואף-על-פי שהכנעניים השתלטו על הארץ, לא חשש אברהם השמי להיכנס ביניהם מכה אמונתו בה'.

אבְרָם – פשטא, בתפקיד אחד, שמי אחד לעומת כל הכנעניים, זכות על הארץ נתלית בו בלבד ולא למשל גם בלוט שבא עמו. בכך מתחיל

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **ינח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקא** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שחכה; **תלישא-גדולה** = **תלישא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שחכה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע פ.

מעשה אבות סימן לבנים.
בְּאַרְצֵךְ – זקף-קטן, לשתי מטרות, כניסתו ומעברו כדי להטביע רישומו בתוך כל מקום בארץ ולהכשירה להיות נוחה להיכבש לבניו בזכות אבות.

בראשית לך-לך יב,ז: וַיִּקְרָא ה' אֶל-אַבְרָם וַיֹּאמֶר לְיִצְחָק אֶתְּךָ אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת וַיִּגְבֵּן שָׁם מִזְבֵּחַ לַה' הַנִּרְאָה אֵלָיו:
אבן עזרא וַיִּקְרָא ה', בדרך נבואה, והמלה מבנין נפעל והנח הנעלם בין היו"ד והרי"ש תחת הדגש הראוי להיות ברי"ש להתבלע נוי"ן נפעל: הנראה אליו, שם התאר מהבנין הנזכר וכמוהו ואשר היה נעשה:
כלי יקר וַיִּקְרָא ה' אֶל-אַבְרָם מה שלא נראה אליו ה' מיד כשאמר לו (ט"ט **בר לך יב,א** ויאמר ה' אֶל-אַבְרָם) **לך לך מארצך לפי** שאז היה עדיין בחו"ל כדעת הראב"ע ובחז"ל אין שכינתו ית נגלה וראיה מיונה (**מכילתא בא יב,ד**) וא"כ לא נראה אליו שם ה' במראה כי אם קול דברים לכד היה שומע וע"כ לא בנה שם מזבח רק לה' הנראה אליו, אבל בעוד שלא היה נראה אליו לא רצה לבנות מזבח במקום שאין השכינה שורה וזה"ש במשה (**שמות ד,א**) **כי יאמרו לא נראה אליך ה'** כי אין דרכו להתראות בחו"ל ובה יכחישו לומר שגם קול לא שמעת:

וַיִּקְרָא – מהפך, טט - גילוי בארץ-ישראל בדרך נבואה במראה בהיפוך מגילוי בחו"ל בשמיעת קול דברים בלבד.

בראשית לך-לך יב,ז:
וַיִּקְרָא ה' אֶל-אַבְרָם וַיֹּאמֶר לְיִצְחָק אֶתְּךָ אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת וַיִּגְבֵּן שָׁם מִזְבֵּחַ לַה' הַנִּרְאָה אֵלָיו:
וַיִּגְבֵּן שָׁם מִזְבֵּחַ לַה' הַנִּרְאָה אֵלָיו:
... **וַיִּאמֶר** - זקף-גדול, אמירה של שלוש נקודות שאפשר ששתיים מהן באופן אחד ואחת באופן אחר, כגון שמאכן יש ללמוד שתי שלישיות ע"פ פסיקתא דרב כהנא (מנדלבוים) פיסקא כח - ביום השמיני עצרת ר' יודן בשם ר' לעזר שלשה הן שמבטלין את הגזירה ואילו הן, התפיל' והצדקה והתשובה. ... ר' חונא בשם ר' יוסי אף שינוי השם ושינוי מעשה. ויש או' אף שינוי מקום

לְיִצְחָק - קדמא זקף-קטן במלה אחת - מוקדם שהוא מאוחר בענין, כגון הבטחת הזרע קדמה להבטחת הארץ, הבטחת הארץ לזרעו קדמה להבטחתה לאברהם. אבל ב(יג,טו) **כִּי אֶת-כָּל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-אַתָּה רֹאֶה לְךָ אֶתְנָה וּלְיִצְחָק עַד-עוֹלָם**.. הקדים הבטחת הארץ לאברהם קודם לזרעו. בפועל אברהם זכה בארץ מכה נצחונה על ארבעה המלכים שכבשו הארץ מיושביה, אבל היות ולא הגיע הזמן שקבע ה' בברית בין הבתרים לכן היה על זרעו לכבשה שוב.

אֶל-אַבְרָם וַיֹּאמֶר לְיִצְחָק – זקף-קטן זקף-גדול זקף-קטן, שלוש זקף בין שני קיסרים, עוצמת ההבטחה המתקיימת עד עולם כפי' רש"י **וַיִּגְבֵּן שָׁם מִזְבֵּחַ**. על בשורת הזרע ועל בשורת ארץ ישראל.
אֶל-אַבְרָם וַיֹּאמֶר - זקף-קטן זקף-גדול, גי' המלים עולה 531, תקל"א, שרא"ל, הפרש מתקע"ו (= גי' שמות הטעמים זקף-קטן זקף-גדול) 531 = 576 - 45, עולה מ"ה, אד"ם. שם מ"ה קשור לעולם היצירה המרמז להבטחת הזרע הקשורה לעולם היצירה.
וַיֹּאמֶר לְיִצְחָק - זקף-גדול ... זקף-קטן בין שני קיסרים, מרמז לצורך בשינוי גדול, כי אברם לא מוליד, שרי לא לא תלד כנאמר במדרשים הבאים:

בראשית רבה (וילנא) פרשה מד י ויאמר אברם הן לי לא נתת זרע, אמר רב שמואל בר רב יצחק המזל דוחקני ואומר לי אברם אין את מוליד, א"ל הקב"ה הן כדברייך אברם לא מוליד אברהם מוליד, שרי אשתך לא תקרא שמה שרי, שרי לא תלד שרה תלד.
פסיקתא דרב כהנא (מנדלבוים) פיסקא כח - ביום השמיני עצרת ר' יודן בשם ר' לעזר שלשה הן שמבטלין את הגזירה ואילו הן, התפיל' והצדקה והתשובה. ... ר' חונא בשם ר' יוסי אף שינוי השם ושינוי מעשה. שינוי השם מאבינו אברהם, ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה שמך אברהם (בראשית יז: ה), אברם לא מוליד, אברהם מוליד. ודכוותיה, שרי אשתך (שם שם /בראשית י"ז/ טו), שרי לא ילדה, ושרה ילדה. שינוי מעשה מאנשי ינונה, וירא אלהים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה (יונה ג: ט). ויש או' אף שינוי מקום מאבינו אברהם, ויאמר י"י אל אברם לך לך מארצך וממולדתך (בראשית יג: א), והדר, ואעשך לגוי גדול (שם שם ב).

זוהר חדש כרך ב (מגילות) מגילת שיר השירים דף כא עמוד א
ס' בלחודי לאתחזא דהא לא קיימא לאולדא. ורזא דא אברם אב"ר ס' דא אינו מוליד דהא ס' סתימא איהו ולא קיימא לאולדא כד אתוסף ה' הוא ס' אתפתח ואתוסף ה' וקיימא בההוא אבר למעבד תולדין. ורזא דא אברהם אב"ר ה"ם דא מוליד ועביד איבין. ובגין כך אברם אינו מוליד אברהם מוליד בגין דההוא אבר לא אתתקן עד דאתי ה' ובכל אתר ה"א קיימא לתולדין ואיבין וע"ד שמא גרים. ומנ"ל דההוא אבר לא אתתקן אלא בגין ה'. דהא בזמנא דהוה [שמיה] אברם לא אתגזר ההוא אבר ולא אתתקן בתר דאתא ה' אתתקן ההוא אבר ואתגזר למעבד איבין בההוא ה' בתראה. ובעוד דאיהו עלמא עילאה סתום באת ס' ההוא אבר לא אתתקן וקיימא ערלה בלא גזירו. ודרגא תתאה קיימא מגו ערלה באת ד' גו מסכנו. כד עלמא עילאה גו סתימו ברזא דאת ס' עלמא תתאה במסכנו ברזא דאת ד'. כד אתפתח עלמא עילאה מאת ס' ואתעביד ה' כדין אתתקן ברית ואתעבר ערלה וכיון דאתתקן האי ברית נפקין אלין תרין אתון ועיילי אתון אחרנין. נפקין תרין אלין ד"ם. וכל גזירו (דס) [דלא] נפיק מיניה דם לאו איהו גזירו. דהא אלין מתעברן נעילין תרין אחרנין. באתר דאת ס' עייל ה' (א"י"ג פ"ה ה"א עילאה דהיינו בינה. באתר דאת ד' עייל ה' דהיינו ה"א תתאה דאיהו כ"י) באתר דאת ד' עייל ה' כדין כולא קיימא לאולדא ורזא דא לס'רבה המשרה ולשלום אין קץ על כסא דוד ועל ממלכתו להכין אותה ולסעדה [ישע"י ט].

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ר) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; **מצות ההשערות**; **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעניין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקא** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** – גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכתה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכתה; **פוז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"פ.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שכתבתיך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

התשע"ד שולב בספר התשע"ג
1.2 בראשית לך-לך יב,א (התשע"ב)

בראשית לך-לך יב,א:

**וַיֹּאמֶר ה' אֶל-אַבְרָם לֵךְ-לְךָ מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבְּרִית אַבְיָד
 אֶל-הָאֲרֶץ אֲשֶׁר אֲדַע:**

בעה"ט ולכך סמך (**בר נח יא,לב**) **בְּחָרָן** ל- (**בר נח יב,א**) **לְךָ-לְךָ** לפי שבחרון אפו של הקב"ה בעה"ז גלו

וַיֹּאמֶר ה' - בעה"ט - פתח באמירה בלשון שנברא בו העולם (טט (**בר א,ג**)) **וַיֹּאמֶר אֶלְקִים וַגו'** שבי' מאמרות וכולו לא נברא אלא בזכות אברהם

בראשית נח יא,לב:

וַיְהִי יְמֵי-תַרְחַח חֲמֹשׁ שָׁנִים וּמְאַתָּים שָׁנָה

וַיָּמָת תַּרְחַח בְּחָרָן: פ

... **וַיָּמָת תַּרְחַח בְּחָרָן** – מרכא טפחא סליק וסוף פרשת נח פתוחה

רש"י **בְּחָרָן הַנּוֹיִץ** (הסופית) הפוכה לומר לך עד אברם חרון אף של מקום, טט - **בְּחָרָן** – סלוק בתפקיד מגביל, מסייע לפי רש"י להגביל את החרון אף של מקום

(**בר נח יב,א**) **וַיֹּאמֶר** - מהפך, צוה לאברם להפוך טבעו מתכונות חרון (**עניני הליכת אברם מארץ מולדתו הנסמך על עדויות פ"ב מ"ט ו- שפת"ח** מצייין ... והוא (טט – אברהם) אין רצונו בכך לכך אמר לו להנאתך

וַיֹּאמֶר ה' אֶל-אַבְרָם – מהפך פשטא זקא-קטן

טט – אפשר לקראו

וַיֹּאמֶר ה' – מהפך פשטא – ענין אמירת ה' מקשר אל בריאת העולם

וַיֹּאמֶר ה' אֶל-אַבְרָם – ענין אמירה **אֶל-אַבְרָם** (כמו ויאמר אברם אל שרי – אל במובן על) הקב"ה אמר שתכלית (**בר נח, ד**) **אֲלֶהָ הוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִפְרָאֵם בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֲרֶץ וְשָׁמַיִם:** תכלית בריאת העולם היא ב(עבור) אברהם אותיות **בְּהִפְרָאֵם** כי יכיר לעולם את בוראו וכן בניו (**בראשית וירא ח'יט**) **כִּי יִדְעֹתֶיךָ לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְנֶה אֶת-בְּנָיו וְאֶת-בֵּיתוֹ אֲחֵרָיו וְשִׁמְרוּ בְּהִפְרָאֵם ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט לְמַעַן הָבִיא ה' עַל-אַבְרָהָם אֶת אֲשֶׁר-דִּבֶּר עָלָיו:** האומה היוצאת ממנו תקבל ותקיים התורה ותמשיך בדרך של אברהם להפיץ ידיעת יחודו אחדותו ושמו של הבורא.

עניני הליכת אברם מארץ מולדתו שלוש התחלות היה לאומה הישראלית

א' התחלה כוללת וזהו בריאת אדם הראשון ... פר' בראשית

ב' התחלה שניה ג"כ כוללת נח ושלשה בניו ... פר' נח

ג' התחלה שלישית הוא אברהם ... פר' לך-לך ועל כך פירש רש"י בבר' כמ"ש רז"ל בשביל התורה שנקראה (**משלי ח**) **ראשית דרכו** ובשביל ישראל שנקראה (**ירמיה ב**) **ראשית תבואתה**

לך-לך מארצך וממולדתך – מקף תביר מרכא טפחא **ומבית אביך** – מונח אתנה

מארצך וממולדתך – מרכא טפחא, יתור לרבות, שריבה על המקום עצמו את המעשים הרעים שעשו, מקום חרון אף ה' בגלל עבודה זרה.

לך-לך - תביר בתפקיד התמעט – התנתק מתכונות ומעשי ע"ז של **אַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ**, אף-על-פי ש: **לך-לך** – מקף בתפקיד ענין בעל מספר תת ענינים, אפשר כי אלו שלושה דברים שהדרך גורמת כפי **רש"י** (**בר נח יב,ב**) - לפי שהדרך גורמת לשלשה דברים ממעטת פריה ורביה, וממעטת את הממון וממעטת את השם.

לך-לך - תביר בתפקיד התמעט - התנתק **ומבית אביך**, כי בו אין לך צאצאים, אבל תדע כי **ומבית** – מונח מרבה שמבית אביך יצאו רבקה, רחל, לאה, בלהה, זלפה, **אביך** – מונח, מגביל שרק מבית אביך יצאו הנשים ולא ממקום אחר.

והדבר מתואם עם טעמי (**בר ח"ש כד,ד**) כאשר שלח עבדו להביא אשה לבנו

כִּי אֶל-אַרְצִי וְאֶל-מּוֹלַדְתִּי תֵלֵךְ וְלִקְחָתָ אִשָּׁה לְבְנִי לְיִצְחָק:

כִּי אֶל-אַרְצִי וְאֶל-מּוֹלַדְתִּי – דרגא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל הענין או המצטרפים לענין, צווהו לחפש בכל חלקי מקורו, **תֵלֵךְ** - אתנה, מגביל רק לארץ המקור.

אכן עבד אברהם שם פעמיו אל-עיר נחור (**בר ח"ש כד,ג**)

וַיִּקַּח הָעֶבֶד עֲשָׂרָה נְמָלִים מִנְמְלֵי אֲדָנָיו וַיֵּלֶךְ וְכָל-טוֹב אֲדָנָיו בְּנָדוֹ וַיָּקֶם וַיֵּלֶךְ אֶל-אַרְם נְחָרִים אֶל-עִיר נְחוֹר:

וַיֵּלֶךְ (השני) – תביר, **אֶל-אַרְם נְחָרִים** – מרכא טפחא, ריבה את כלל הארץ והמולדת, אבל **אֶל-עִיר נְחוֹר** – סלוק, הגביל ההליכה לבית נחור.

ובצווי יצחק אבינו ליעקב אבינו (**בר תלדות נח,ב**)

קוּם לֵךְ פְּהַנְהָ אֲרָם בֵּיתָה כְּתוּאֵל אַבְי אַמְרָה וְקַח-לְךָ מִשָּׁם אִשָּׁה מִבְּנוֹת לְבָן אֲחֵי אַמְרָה:

אַבְי אַמְרָה – אתנה, הצווי הוא לבית האב בלבד, **אַבְי** – מונח ריבה, שהוא גם אב לבן שתקח רק בת שלו ובפועל בנותיו.

ומקום מושבו בחרון (**בר ויצא נח,ג**) **וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֶרְנָה:**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג, תמצית ההשערות: אתנה, סלוק – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טרנא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפאא – קב' שעשורה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפאא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סודר שבחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זרקא קטן – 2; זרקא גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זרקא קטן ... זרקא קטן בחצי פסוק – היקש; השלישייה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עשירה, שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עשירה, שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

1.3 בראשית לך-לך יב,א (התשע"ה)

בראשית לך-לך יב,ב: וְאֶעֱשֶׂה לְנֹדֶל וְאֶבְרַכְךָ וְאֶגְדַּלְךָ שְׁמֶךָ וְהָיָה בְרַכָּה:
בראשית לך-לך יב,ג: וְאֶבְרַכְךָ מִבְּרַכְיָה וּמִקְלָלְךָ אֲאִר וְנִבְרַכְךָ בְּךָ כָּל מְשַׁפְּחַת הָאָדָמָה:
מקור לנוסח חלקים בברכת אבות בתפילת עמידה, שורש ברכת כהנים

(טט – שנוי מטבע תפילה לפי הזמין והענין) **בבלי פסחים קי"ב**, ... וחותרם בגאולה. אמר רבא: קריאת שמע והלל – (טט – חותם הברכה) גאל ישראל (טט – בזמן ערב), דצלותא (טט – בתפילת שמונה עשרה, חותם ברכה ששית) – גואל ישראל (טט – זמן הווה). מאי טעמא – דרחמי נינהו (טט – אלו ברכות בהם המתפלל מבקש על צרכיו). אמר רבי יודא: דקידושא – אשר קדשנו במצותיו וצונו (טט – בזמן ערב), דצלותא (טט – בתפילת עמידה בשבת ויו"ט ברכה רביעית) – קדשנו במצותיך (טט – בזמן עתיד). מאי טעמא – דרחמי נינהו (טט – גם בברכה רביעית בשבת ויו"ט המתפלל מבקש על צרכיו). (טט – אגב קידוש מביא עוד הלכה במטבע הקידוש) אמר רב אחא בר יעקב: וצריך שיזכיר יציאת מצרים בקידוש היום. כתיב הכא (ד' ראה טז, ג) למען תזכר את-יום צאתך (מאריך מצרים) וכתוב התם (שם' יתרו כח, א) וזכור את-יום השבת לקדשו. אמר רבה בר שילא (ג"א בר זירא): (טט – חזון לשינויים במטבע הלשון) דצלותא מצמיח קרן ישועה (טט – למרות שהברכה פותחת "את צמח דוד עבדך תצמיח, החתימה ללא הזכרת שם דוד), דאפטרותא (טט – ברכת ההפטרה מזכיר מלכות דוד וחותרם במלים) מגן דוד. (שם' ב' ז, א) וְעֲשִׂיתִי לְךָ שֵׁם גָדוֹל כְּשֵׁם הַגְּדוֹלִים (רש"י – כאברהם כיצחק ויעקב), תני רב יוסף: זהו שאומרים מגן דוד (טט – ללא הסבר על ההבדל בין התפילה ובין ההפטרה). אמר רבי שמעון בן לקיש: (בר' לך יב, ג) וְאֶעֱשֶׂה לְנֹדֶל וְאֶבְרַכְךָ – זהו שאומרים אלהי אברהם, וְאֶבְרַכְךָ – זהו שאומרים אלהי יצחק, וְאֶגְדַּלְךָ שְׁמֶךָ – זהו שאומרים אלהי יעקב, יכול יהו חותמין בכולן – תלמוד לומר וְהָיָה בְרַכָּה – בכך (טט – בהזכרת שם אברהם) חותמין, ואין חותמין בכולן.

הפעלים ברישא של הפסוק וְאֶעֱשֶׂה לְנֹדֶל וְאֶבְרַכְךָ וְאֶגְדַּלְךָ שְׁמֶךָ בלשון עתיד, פועל הסיפא של הפסוק וְהָיָה בְרַכָּה בלשון הווה. מקטע זה ב-**בבלי פסחים קי"ב**, למדו שבתפילה מבקשים בלשון הווה על העתיד. כעין מאמר **בית הבחירה למאירי פסחים קי"ב**, ... ושל תפלה גואל ישראל מפני שהיא תפלה ובקשת רחמים לזמן שהוא בו ולעתיד

בבלי נדרים לב,ב אמר רבי זכריה משום רבי ישמעאל: ביקש הקדוש ברוך הוא להוציא כהונה משם, שנאמר: (בר' לך יד, יח) וְהָיָה כִּהֵן לְאֵל עֲלִיזוֹ, כִּי־וְשִׁחַתְּ אֲבֹרֹתָיִם לְבֵרַת אֲבֹרֹתָיִם לְבֵרַת הַמָּקוֹם הַזֶּה וְהִצִּיאָהּ מֵאֲבֹרֹתָיִם, שנאמר: (בר' לך יד, יז) וְעָבְדוּ אֵל עֲלִיזוֹן אֲמַר לוֹ אֲבֹרֹתָיִם וְכִי מִקְדִּימִין בְּרַכַּת עֲבָד לְבֵרַת קוֹנֵנוּ? מִיָּד נִתְּנָה (את הכהונה) לאברהם, שנאמר: (תה' ק"א) פ נאם ה' לאדני שב לימיני עד-אשית אנכיך הָיָה לְרַגְלֶיךָ: ובתריה כתיב: (תה' ק"ד) נִשְׁבַּע ה' וְלֹא יִנְחָם אֶתְּהָּ כִּי־הָיָה עַל-דַּבְּרֹתַי מִלְּפִי-צָדִיק: והיינו דכתיב: והוא כהן לאל עליון, (שם בן נח) הוא כהן. הדרן עלך ארבעה נדרים.

במדבר רבה (וילנא) נשא פרשה יא ... כך הקדוש ברוך הוא מדלג ומקפץ מכנסת זו לכנסת זו כל כך למה בשביל לברך את ישראל שנאמר (שם' יתרו כבא, א) כָּל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֶזְכִּיר אֶת-שְׁמִי (אבוא אליך וברכמיה): באי זו זכות בזכות של אברהם אבינו (שם-בבלי **נדרים לב,ב**, למדנו שאברהם אבינו נתמנה לכהן לה' והוא מעביר כח הברכות לכהנים) דכתיב (במ' נשא ו,ג) פֶּה תְּבַרְכֶּנּוּ, כמה דתימא (בר' לך טו, ה) פֶּה יְהִיָּה וְרַעְיָה: דרשה בכעין גזרה שוה.

בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לאהרן ולבניו פֶּה תְּבַרְכֶּנּוּ וגו' אמרו ישראל לפני הקדוש ברוך הוא רבונו העולמים לכהנים את אומר שיברכו אותנו אין אנו צריכין אלא לברכותיך ולהיותנו מתברכים מפך הה"ד (ד' תבוא טו, ט) הַשְׂקִיפָה מִמַּעַל וּבְרַכֵּנוּ מִן-הַשָּׁמַיִם (ובברך את-עמך את-ישראל ואת-העדה אשר נתת לנו כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש: ס). אמר להם הקדוש ברוך הוא אף על פי שאמרת לכהנים שיהיו מברכין אתכם עמהם אני עומד ומברך אתכם לפיכך הכהנים פורשים את כפיהם לומר שהקב"ה עומד אחרינו (טט – שם' ב' ט, א) הַנְּהִיגָה עִמָּךְ אֶת-הַפְּתִילִינוּ ולכך הוא אומר משגיה מן-הפתילות: מבין כתפותיהם של כהנים מציין מן-התקרים מבין אצבעותיהם של כהנים, (שם' ב' ג, א) וְעָנָה דודי וְאָמַר לִי (במ' נשא ו,ג) וְאֲנִי אֶבְרַכְכֶּם: (טט – הכתוב המסיים את ברכת כהנים והמלמד שבשעת ברכת כהנים ה' מברך בקולם של הכהנים וגם מברך לכהנים) (במ' נשא ו,ג) פֶּה תְּבַרְכֶּנּוּ, הה"ד (בר' לך יב, ג) וְאֶעֱשֶׂה לְנֹדֶל וְאֶבְרַכְךָ, וְאֶגְדַּלְךָ שְׁמֶךָ, וְהָיָה בְרַכָּה, יאיר ז' ברכות בירך הקדוש ברוך הוא את אברהם ואלו הן (בר' לך יב, ג) וְאֶעֱשֶׂה לְנֹדֶל וְאֶבְרַכְךָ, וְאֶגְדַּלְךָ שְׁמֶךָ, וְהָיָה בְרַכָּה, (בר' לך יב, ג) וְאֶבְרַכְךָ מִבְּרַכְיָה וּמִקְלָלְךָ אֲאִר, וְנִבְרַכְךָ בְּךָ, כנגד שבעה פסוקים שבמעשה בראשית שכתוב בהן כי טוב,

מהרש"א חידושי אגדות פסחים קי"ב, ... דצלותא מצמיח כו' דאפטרותא (טט – ברכת ההפטרה חותם במלים) מגן דוד כו' כיון דצלותא רחמי נינהו מתפללין אנו בזכות האבות בכל התפלות דהיינו אלהי אברהם כו' עד מגן אברהם אבל מגן דוד אין לומר בתפלה רחמי היא (טט – אלו ברכות בהם המתפלל מבקש על צרכיו) ולא שייך להתפלל בזכותו שהרי אנו מתפללין על צמיחתו ויש לו (טט – לדוד) לתלות בזכות אחרים אבל תקנו מגן דוד גבי קריאת תורה לקיים המקרא (שם' ב' ז, א) וְעֲשִׂיתִי לְךָ שֵׁם גָדוֹל גו' ולפי שדברי נביא היה תקנוהו לגבי קריאת נביאים בהפטרה וק"ל:

זו שאומרים אלהי אברהם כו' הוא מבואר שזה הכתוב הוא תחלת דבר ה' עם אברהם ולא נאמר אלא בלשון סיפור דברים שזאת אעשה לך שתהיה לְנֹדֶל וגם ואברך ואגדלה גו' אבל לא בירך עתה בכל זה אלא שבישר לו עתה על כל הטובה וברכה שיתן לו ולבנו ולבנו בנו וזאת הראיה שדברים אלו בעצמם נאמרו שוב לאברהם דכתיב (בר' וירא יח, יח) וְאֶבְרַכְכֶּם הִנֵּן יְהִיָּה לְנֹדֶל וְכבר ידוע כי אלהים הוא בעל הכוחות וז"ש אלהי אברהם שזה הכח אלהי שיהיה לְנֹדֶל ניתן לאברהם אחר שהיו הוא ושרה אשתו עקרים וזהו שאומרים אלהי אברהם כי זה כח אלהי שיהיה לְנֹדֶל נתקיים באברהם, ואמר וְאֶבְרַכְךָ שזה כח אלהי לא נמצא באברהם אלא ביצחק שנא' (בר' ח"ש כה, א) וְיִבְרַךְ אֶלְהִים אֶת-יִצְחָק וז"ש אלהי יצחק כי זה כח הברכה שאמר וְאֶבְרַכְךָ נתקיים ביצחק, ואמר וְאֶגְדַּלְךָ שְׁמֶךָ גו' זה כח אלהי לא נגלה לאברהם וליצחק אלא ליעקב כי היה שמו ע"ש עקב ושפלות וגידל שמו הקדוש ברוך הוא (בר' וישלח לה, א) כִּי אִם-יִשְׂרָאֵל יְהִיָּה שְׁמֶךָ וז"ש אלהי יעקב שזה כח אלהי וְאֶגְדַּלְךָ שְׁמֶךָ על יעקב נאמר ואמר יכול בכולן חותמין כי החתימה בשם של ד' שם אחדות על כולן נאמר ת"ל וְהָיָה בְרַכָּה בכך חותמין כו' והי"ה הן אותיות של שם ד' ואל"ו הקדוש ברוך הוא שהוא יהא נזכר בחתימה כי אברהם הוא הראשון אשר על ידו נתייחד שמו של הקדוש ברוך הוא וכדלקמן אמר הקדוש ברוך הוא אני יחיד בעולמי והוא יחיד בעולם נאה ליחיד כו' ולזה גבי יצחק כתיב (בר' ח"ש כה, א) וְיִבְרַךְ אֶלְהִים גו' ולגבי יעקב (בר' וישלח לה, א) וְאָמַר-לִּי

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוותי האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: **אתנה**, סלוק – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, מבעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקא** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא קטן** – 2; **זקא גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא קטן** ... **זקא קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא קטנה** – **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

אַלְתִּיָּהּ ... לֹא-בְרָכָה גו' אַבְל גְּבִי אַבְרָהָם זָכַר שֵׁם שֵׁל ד' בְּכֵרִית בֵּין הַבְּתָרִים (טט – אפשר שכוונתו ל-**בר' לך טובא, דְּבַר-ה'**) וא"ל (**בר' לך טובא, אַנְכִּי-מִגְּדֹלְךָ**) **שְׁהוּא מוֹעִין חַתְמִימָה אֱלוּ כוּחוֹת אֱלֹהִים הֵם נְסִים נְסִתִּירִים אַבְל נְסִים הַנְּגִלִים פּוֹעֵל אוֹתָן הַשְּׁמִי בְּשֵׁמוּ הַמִּיּוּחָד שֶׁם הַהוּיָה וְזִ"ש לְמַשָּׁה וְאֵרָא אֵל אַבְרָהָם גו' בְּאֵל שְׂדֵי גו' שְׁהוּא כַח אֱלֹהֵי הַמְּשַׁדָּד מְעַרְכָּה בְּנְסִים נְסִתִּירִים לְכָל אַבְל שְׁמִי ה' הַפּוֹעֵל נֹס נְגַלָּה לֹא נודעתי להם ועוד מפורש בפ' חלק;**

מלמדנו ה- **מהרש"א** שנוסח חתימת הברכה "ברוך אתה הוי"ה" (הבא מן הכתוב **בר' לך יב,ג**) **וְהִנֵּה בְּרָכָה** מגן אברהם" מאחד את הכוחות האלהיים שבהם ה' מנהיג את העולם בנסים נסתרים, ומעורר הנהגה של נסים גלויים שהש"י פועל אותן בשמו המיוחד שם הויה, ועל כך אנו מתפללים ג' פעמים ביום שיהיה גלוי אלקות בנגלה.
בר' לך יב,ג – טפחא בתפקידים אחדים (א) רבוי משמעות כפועל בכעין זמן מתמיד (ב) כרמז לשם הוי"ה המבטא יחידות ואחדות, (ג) כרמז לשם הוי"ה בצירוף חדש תשרי – שבראש חודשו נברא האדם ועל-כן נקרא הרת עולם אע"פ שהבריאה החלה בכ"ה אלול, וזהו חדש שבו העולם נידון כל שנה מחדש (ד) וזהו צירוף שם הוי"ה שבו מקדים הרחמים (ו"ה) לגבורה (י"ה)
נתבונן בר"ת וס"ת של הכתוב **וְאֶעֱשֶׂה לְנִי לְגֹדֹל**, ר"ת מלת גל"ס "ת כל", ע"פ **מהרש"א חידושי אגדות פסחים קיז,ב** הקב"ה עושה את אברהם ובני ישראל לכלי המגלה אלקות בעולם, וכך כתב **שפת אמת** (בר' לך תר"ן) והאבות נעשו כלים אשר על ידיהם יכולין גם אנחנו להמשיך אלקותו ית' אלינו, וזהו כלי המטהר את העולם כנדרש ב-**במדבר רבה (וילנא) נשא פרשה יא ד"א וְהִנֵּה בְּרָכָה** והיה בריכה מה הבריכה הזו מטהרת את הטמאים אף אתה מקרב רחוקים תחת כנפי השכינה.

טור אורח חיים הלכות תפלה סימן קיג

ברכה ראשונה והיא אבות תניא מניין שאומרים אבות שני' הבו לה' בני אלים ומניין שאומרים גבורות שני' הבו לה' כבוד ועוד ומניין שאומרים קדושות שנאמר הבו לה' כבוד שמו ופוחתים באלהי אברהם דאמר ריש לקיש **(פסחים קיז,ב)** **(בר' לך יב,ג)** **וְאֶעֱשֶׂה לְנִי** **גֹדֹל** זה שאומרים אלהי אברהם **וְאֶבְרָכֶךָ** זה שאומרים אלהי יצחק **וְאֶנְבְּרָכֶךָ שְׁמֶךָ** זה שאומרים אלהי יעקב יכול יהיו חותמין ככולן ת"ל **וְהִנֵּה בְּרָכָה** כך חותמין ואין חותמין ככולן והיא פותחת וחותמת בברוך מפני שהיא ברכה ראשונה והאחרות כולן הן ברכה הסמוכה לחברתה הילכך אין פותחות בברוך ואף על פי שאין מלכות בפתיחה י"א אלהי אברהם הוי כמו מלכות שאברהם המליך אותו על כל העולם שהודיע מלכותו ואלהותו לכל באי העולם וי"א האל הגדול הגבור והנורא הוי כמו מלכות דלאו דוקא לשון מלכות בעינן כדאמרינן בפ"ב דר"ה (לב ב) שמע ישראל הוי מלכות.

בר' לך יב,ג **וְאֶעֱשֶׂה לְנִי גֹדֹל** – פשטא מונח זקא-קטן, **גֹדֹל** – זקא-קטן בתפקיד שני דברים בנוסח ברכת אבות הקשורים באברהם אבינו. (א) הברכה פותחת "ברוך אתה ה' א-להינו וא-להי אבותינו" ואינה ממשיכה "מלך העולם" אלא בלשון ה-**טור** י"א אלהי אברהם הוי כמו מלכות שאברהם המליך אותו על כל העולם שהודיע מלכותו ואלהותו לכל באי העולם ע"פ **מאור עינים** שעל ידי הליכה זו (של אברהם) יולד בן למאה שנים והוא מדת הגבורה שיתפשט בעולם שיתפרסם אלהותו יתברך על ידי יצחק במדת הגבורה וכמו שאמר הכתוב **(בר' לך יב,ג)** **וְאֶעֱשֶׂה לְנִי גֹדֹל וְאֶבְרָכֶךָ** וזה בלשון ה-**טור** וי"א האל הגדול הגבור והנורא הוי כמו מלכות דלאו דוקא לשון מלכות בעינן כדאמרינן בפ"ב דר"ה (לב ב) שמע ישראל הוי מלכות.
סיכום: הנוסח אלהי אברהם אלהי יצחק (ואולי גם אלקי יעקב) הוי כמו "מלך העולם" המנהיג את העולם במדות וכוחות שונים. לפי המהרש"א שם הוי"ה שבנוסח החתימה "ברוך אתה הוי"ה מגן אברהם" מאחד את כל המדות והכוחות, ושם אברהם כמייצג מדת החסד והאהבה, מייצג את תכלית כל המדות והכוחות והתכללותם בחסד ובאהבה.

(ב) ברכת אבות חותמת "ברוך אתה הוי"ה מגן אברהם", בלשון ה-**טור** ע"פ רשב"ל (בבבלי פסחים קיז,ב) יכול יהיו חותמין ככולן ת"ל **וְהִנֵּה בְּרָכָה** כך חותמין (מגן אברהם) ואין חותמין ככולן. והסיבה לכך מוסברת (א) ב-**קדושת לוי** אברהם רומז על מידת אהבה (טט) – כנוי למידת חסד), יצחק ויעקב מייצגים התפארת והגבורה (ותכלית שניהם) הוא רק שיתעורר מדת אהבה, כי 'חותם' הוא תכלית הדבר.
(ב) ב-**מאור עינים** עיקר החתימה וסוף הכוונת היא כך להתכלל בחסד שתועלת הצמצום שמצד הגבורות (יצחק) הוא להוליד הרחמנות (יעקב) שיהיו בני העולם יכולין לקבל את אור החסד הגדול וחסד ה' מעולם ועד עולם על יריאיו אין סוף וכי"ר בילא"ו.

(ג) סדר הברכות ע"פ **במדבר רבה (וילנא) נשא פרשה יא** (טט השפעת פסוק **בר' לך יב,ג**) על סדר ברכות תפילת שמונה עשרה) ... א"ר חייא בר זעירא **וְהִנֵּה בְּרָכָה** ברכתך קודמת לברכתך שמשם אומרים מגן אברהם אח"כ אומרים מחיה המתים, (טט השפעת פסוק **בר' לך יב,ב**) על סדר ברכות תפילת שמונה עשרה) ד"א **וְהִנֵּה בְּרָכָה** והיה בריכה מה הבריכה הזו מטהרת את הטמאים אף אתה מקרב רחוקים תחת כנפי השכינה

הסבר בהקבלה אל (שמ' יתרו כ,ב) אַנְכִּי תִי אֱלֹהֵיךָ:

בר' לך יב,ג **וְאֶעֱשֶׂה לְנִי גֹדֹל** – פשטא מונח זקא-קטן, זוהי גם תבנית הטעמים של הכתוב הבא בטעם עליון **(שמ' יתרו כ,ב)** **אַנְכִּי תִי** **אֱלֹהֵיךָ** – פשטא מונח זקא-קטן, פשטא מרמז כי **אַנְכִּי** – היחיד והבריאה מאוחדת בי, אשר שמי תי- וטעם מונח מרמז כי בשמי מונח שאני ומהוה ומחיה בתמידות הבריאה, ואשר ע"י שמי **אֱלֹהֵיךָ** – זקא-קטן בתפקיד שניים בראתי חומר ורוח.
בר' לך יב,ג **וְאֶעֱשֶׂה לְנִי גֹדֹל** – פשטא מונח זקא-קטן, **אַנְכִּי** – היחיד **וְאֶעֱשֶׂה** – פשטא, את אברהם ובניו **לְנִי** יחיד, שטעם מונח מרמז שמונה בו בתמידות שני תפקידים המרומזים בטעם זקא-קטן במלת **גֹדֹל**, שע"פ **שפת אמת** (לך לך תר"ן) שרשם באברהם, והנה בני ישראל ... מיוחדים בב' אלו: (א) קרבת ותפלה שתקנו האבות במקומם, שזה ענין התקרבות אל השי"ת, ותפילת י"ח ברכות בסדר קבוע היא עבודה של פתיחת שערי שמים ותיקון הטבע והבריאה המתחדש להיות דבוק לשרש, זה מתקן את עולם החומר; (ב) תורה ממשכה חיות רוחנית.

בר' לך יב,ג **וְאֶעֱשֶׂה לְנִי גֹדֹל** – פשטא מונח זקא-קטן, זוהי גם תבנית הטעמים העליונים של **(שמ' יתרו כ,ב)** **אַנְכִּי תִי אֱלֹהֵיךָ** – פשטא מונח זקא-קטן, פשטא מרמז כי **אַנְכִּי** – היחיד, תי- מונח, בשמי מונח היחוד והאחדות של הבריאה, **אֱלֹהֵיךָ** – זקא-קטן בתפקיד שניים בראתי בריאה בשני אופני צמצום: אור סובב (המקיף, נקרא גם עיגולים, נפש, ממנו נברא עולם החומר בנפילה, בהעלם אחד) ואור ממלא (הפנימי, נקרא גם קו יושר, רוח, שבו יש סדר השתלשלות רוחנית).

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ר) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, I; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיונו נושא/ים אחר/ים בתושבע"פ.

(בר' לך יבג) **וְאֶעֱשֶׂה לְנָוִי גְדוֹל** – פשטא מונח זקף-קטן,

אֲנָכִי – היחיד **וְאֶעֱשֶׂה** – פשטא, את אברהם היחיד למתקן עולם במלכות ה' – מונח, שמי שמונח בו היחוד והאחדות של הבריאה, ע"י אברהם ובניו שיהיו **לְנָוִי** – מונח, המונח בתכלית לפרסם היחוד והאחדות, ע"י **גְדוֹל** – זקף-קטן בתפקיד שני דברים, שע"פ **שפת אמת** (לך לך תר"ן) שרשם באברהם, והנה בני ישראל הם מיוחדים בב' אלו: (א) קרבנות ותפלה שתקנו האבות במקומם, שזה ענין התקרבות אל השי"ת, ותפילת י"ח ברכות בסדר קבוע היא עבודה של פתיחת שערי שמים ותקון הטבע והבריאה המתחדש להיות דבוק לשרש, זה מתקן את עולם החומר; (ב) תורה ממשיכה את אור המלא.

וְאֶעֱשֶׂה לְנָוִי גְדוֹל וְאֶבְרַכְךָ – פשטא מונח זקף-קטן מונח זקף-קטן במלה אחת

(א) פעמיים זקף בין שני קיסרים כעין הקש, בנין אב, דבר החוזר וקורה

(ב) **וְאֶבְרַכְךָ** – מונח זקף-קטן במלה אחת, כעין מידה נאמר באחד וחל על הכל, נקרא גם ריבה וריבה את הכל.

כמסקנה מ-**בבלי פסחים קי"ב**, ופירוש **המאירי** לגמרא זאת: חתימות ברכות תפילות עמידה הן בלשון הווה שמשמעותן מכאן ולהבא, וזה ככעין **הקש** מלשון הכתוב **בראשית לך-לך יבג, ג**: שהוא בלשון עתיד ומשמעותו מכאן ולהבא באופן שחוזר וקורה. דבר זה מתבטא במיוחד בכתוב **וְהָיָה בְרַכְּךָ** כנדרש ב-**במדבר רבה (וילנא) פרשת נשא פרשה יא** ... מכאן ואילך אמר הקדוש ברוך הוא הרי הברכות מסורות לכם, הכהנים יהיו מברכים את בני כשם שאמרתי לאברהם אביהם **(בר' לך יבג)** **וְהָיָה בְרַכְּךָ** לכך נאמר **(כמ' נשא ויג)** **דָּבָר אֶל-אֶהָרָן וְאֶל-בָּנָיו לֵאמֹר** **(את-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמַוְתֶּלֶם: ס)**.

הקב"ה העביר את הכח הברכות לברך את כל העולם לאברהם אבינו שזה נאמר באחד וחל על כל דורות בני ישראל, אברהם מסר כח הברכות ליצחק, ויצחק ליעקב, ויעקב לכהנים, נמצא שהכהנים (חוזרים ו-) מברכים מכה הברכה שנתנה לאברהם אבינו.

ועוד כעין הקש שבתורה הוא רמז בתבנית הטעמים ובנביא הוא בכתוב **וְאֶבְרַכְךָ** – מונח זקף-קטן במלה אחת, כעין מידה נאמר באחד וחל על הכל, נקרא גם ריבה וריבה את הכל. ברכת התפילה הראשונה חותמין ב-מגן אברהם. ברכת ההפטרה האחרונה חותמין ב-מגן דוד, כפי שהובטח לדוד בכתוב **(שם' ב' ז, ט)** **וְעֲשִׂיתִי-לְךָ שֵׁם גְדוֹל כְּשֵׁם הַגְּדֹלִים** (רש"י – כאברהם כיצחק ויעקב), מפה מצאו חכמים סמך לתקנתם לקביעת הנוסח של ברכת ההפטרה האחרונה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות; אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל מונח – רבו; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבו; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, תורר לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

1.4 בראשית לך-לך יב,א (התשע"ו)

בראשית לך-לך יב,ג: וְאֶבְרַכְהָ מִבְּרַכְיָהּ וּמִקְלָלָהּ אָאָר וְנִבְרַכְיוּ בָהּ כָּל מְשַׁפְּחַת הָאָרְצָה:

פי' אור-חיים - **וְאֶבְרַכְהָ מִבְּרַכְיָהּ** כשיהיו לך בברכה אחת ב' שהם (טט: כנאמר קודם המברך ו-1) המקלל ומתכוין לברכה (ע"פ **בבלי מועד קטן ט,ב**), שלא תאמר כי עיקר המברך הוא הראשון ואין הב' אלא מפרש, תלמוד לומר **מִבְּרַכְיָהּ** כי שניהם יתברכו. **אור-חיים** ... והמקללים הם שני פרטים, פרט אחד יש שישנה בברכה ונמשכת התבה למעלה (טט: לכתוב לפניו), ופרט אחד הם בארירה ונמשכה התבה למטה (טט: לכתוב אחריה) ... ואומרו **וּמִקְלָלָהּ**, יש גם כן להסמיכה למעלה (פי' **מאורי אור** - י"ל כי **וּמִקְלָלָהּ** מוסב על **מִבְּרַכְיָהּ**) והוא על דרך אומרים במסכת **תענית** (דף **נא**), טובה קלה שקללם אחיה השילוני מברכה שברכס בלעם וכו' (טט) - וגם נמשך למטה) **וּמִקְלָלָהּ** פרט אחר שאינו אלא מקלל, לזה **אָאָר**. (ע"פ **מאורי אור** ומאורי חיים הוצאת עוז והדר התשס"ד)

בבלי מועד קטן ט,א רבי יונתן בן עסמי ורבי יהודה בן גרים תנו פרשת נדרים בי רבי שמעון בן יוחי, איפטור מיניה באורתא. ... אמר ליה לבריה: בני אדם הללו אנשים של צורה הם, זיל גביהון דליברכון. אזל, ... (מועד קטן ט,ב) אמר להו: דאמר לי אבא: זיל גביהו דליברכון. - אמרו ליה: יהא רעוא דתזרע ולא תחצר, תעייל ולא תיפוק, תיפוק ולא תעייל, ליחרוב ביתך וליתוב אושפיזך, לבלבל פתורך, ולא תחזי שתא חדתא. כי אתא לגבי אבוה, אמר ליה: לא מבעיא דברוכי לא בירכן - אבל צעורי צעורן. - אמר ליה: מאי אמרו לך? - הכי והכי אמרו לי. - אמר ליה: הנך כולהו ברכתא נינהו; תזרע ולא תחצר - תוליד בניס ולא ימותו. תעייל ולא תיפוק - תעייל כלתא ולא לימותו בנך דליפקון. תיפוק ולא תעייל - תוליד בנתא ולא ימותו גובריהו וליהדרו לותיך. ליחרוב ביתך וליתוב אושפיזך - דהאי עלמא אושפיזך והיא עלמא ביתא, דכתיב קרבם בתימו לעולם אל תקרי קרבם אלא קברם. לבלבל פתורך - בבני ובנתא, ולא יתחזי שתא חדתא - דלא תמות אנתך ולא תנסב אינתא אחרית.

וְאֶבְרַכְהָ מִבְּרַכְיָהּ, ... מִבְּרַכְיָהּ – מונח זקא-קטן במלה אחת, כעין ריבה וריבה את הכל. רוצה לומר שהכליל את כל האפשרויות אפשרות (א) היא כפשט **מִבְּרַכְיָהּ** מברכים רבים, ו-**אור חיים** פי' אבל **מִבְּרַכְיָהּ** את כולם יברך. אפשרות (ב) תילמד מפ' **אור חיים ונמשכת התבה למעלה** (טט: לכתוב לפניו) בכך שטעם טפחא ללא מרכא לפניו במלת **וּמִקְלָלָהּ** פועל בתפקיד התפשטות אפיון (תכונה) של תוכן מלה זאת אל הכתוב לפניו. ואז נלמד שיש ברכה בתוכן הנדמה לקללה.

אָאָר – אתנה, מגביל קללת ה' למקלל את אברהם ומעכבה עד שהמתכוין לקלל יקלל בפועל

אור חיים ... ויש לשאול למה שינה לשונו (טט: היינו סדר כ') בענין הברכה אמר **וְאֶבְרַכְהָ מִבְּרַכְיָהּ** הקדים ברכתו לברכתם ובקללה הקדים קללתם לקללתו. הטעם הוא כי המברך יקדים ה' לברכו קודם שיברך לאברהם מה שאין כן המקלל לא יקדים ה' לאור אותו. והטעם הוא כי יחפוץ ה' להפחיד לבל יזלזל אדם בכבודו של אברהם. וזולת זה אם יקדים ה' לקלל מי שהוא עתיד לקלל (והוא יפגע קודם שקלל) לא יורגש הדבר כי הוא זה סיבה ויכשלו בירכו בני אדם גם בני איש. אבל בערך הברכה אין מכשול. ואם לצד ההטבה, הנה מבורכים בו כל המשפחות. גם טעם הקדמת ברכת המברכים כדי שתתיקיים ברכתם לאברהם:

וְנִבְרַכְיוּ בָהּ – מונח זקא-קטן, זקא-קטן שני כיווני הסבר.

דרך הסבר של **אור חיים** ... **וְנִבְרַכְיוּ בָהּ** וגו'. וזה הוא ההפרש שבין **מִבְּרַכְיָהּ** לשאינו מברך ולא מקלל כי מברכו יברכהו ה' בכבודו מפיו אבל שאר **מְשַׁפְּחַת הָאָרְצָה** יתברכו מאמצעות אברהם: **מְשַׁפְּחַת** – מרכא, מרבה לברכה **הָאָרְצָה** – סלוק מגביל הברכה רק למי שאברהם יחליט שראוי לברכה מבין המשפות האדמה שלא מברכות אותו מיוזמתן.

דרך הסבר של **תורה תמימה**

וְנִבְרַכְיוּ בָהּ – מונח זקא-קטן, ענין של שתיים **תורה תמימה** **וְנִבְרַכְיוּ בָהּ** - א"ר אלעזר, מאי דכתיב **וְנִבְרַכְיוּ בָהּ כָּל מְשַׁפְּחַת הָאָרְצָה**: אמר לי' הקדוש ברוך הוא לאברהם, **שתי ברכות טובות יש לי להבריך בך, רות המואביה ונעמה העמונית**^(ט) [יבמות ס"ג א']:
תורה תמימה הערה ח) נראה דייק הלשון **וְנִבְרַכְיוּ** דלפי פשוטו הול"ל והתברכו, וכמו דכתיב בס"פ וירא, ודריש **וְנִבְרַכְיוּ** מלשון מברך את הגפן (כלאים פ"ז מ"א), ודריש על רות ונעמה שיצאו מהן מלכים ונביאים, מרות - דוד המלך, ומנעמה אמו של רחבעם יצא אסא ויהושפט חזקיה וישעיהו הנביא:

תורה תמימה כָּל מְשַׁפְּחַת הָאָרְצָה - א"ר אלעזר, מאי דכתיב **וְנִבְרַכְיוּ בָהּ כָּל מְשַׁפְּחַת הָאָרְצָה**, אפילו משפחות הדרות באדמה אין מתברכות אלא בשביל ישראל^(ט) [יבמות ס"ג א']:

על לשון בבלי יבמות סג,א יש דרכי הסבר אחדות. נביא כאן דעת התורה תמימה ודעת בית הבחירה . (בדרך הסבר ה) **תורה תמימה הערה ט**) לא נתבאר מי ומה הם משפחות הדרות באדמה, והלא כל העולם דרים באדמה [וכמו שהקשו כהאי גונא בשבת פ"ה א' על הלשון (**בר' וישלח לו, י**) **יִשְׁבֵי הָאָרֶץ** אטו כו"ע יושבי רקיע הם, עיין שם ולפנינו ס"פ וישלח]. ונראה דקאי על כל משפחות הבעלי חיים שהם דרות על האדמה ממש, וכן מצינו בלשון חז"ל דקרו לבהמות וחיות גדולי קרקע [עירובין כ"ז ב' ובכ"מ]. גם י"ל דקאי על פראי אדם השוכנים בנקיקי הסלעים וכדומה. ודריש כן מדלא כתיב כל גויי הארץ כלשון הפסוק ס"פ וירא והתברכו בורעך כל גויי הארץ:

(בדרך הסבר ה) **בית הבחירה למאירי יבמות סג,א**

... לעולם יתעורר אדם למצות להיות נמנה מכלל הצדיקים שכל העולם אינו מתברך אלא בשבילם. דרך הערה אמרו **וְנִבְרַכְיוּ בָהּ כָּל מְשַׁפְּחַת הָאָרְצָה** אפילו משפחות הדרות באדמה אינם מתברכות אלא בשביל ישראל כל גויי הארץ אפילו ספינות הבאות מגליא לאספמיא (ללא כל קשר לעם ישראל) אינם מתברכות אלא בשביל ישראל:

לדרך הסבר זאת נסביר את הדברים הבאים

כָּל (חולם חסר) – יש אומרים שמשמעו ממש הכל שלא כמו (**בר' ויצא כחיד**) **כָּל-מְשַׁפְּחַת הָאָרְצָה** שמשמעו לא ממש הכל. **כָּל** – טפחא, כפותחת טפח להתאפיין מן הכתוב אחריה **מְשַׁפְּחַת הָאָרְצָה**: ולהקיף ממש את **כָּל** (חולם חסר) הבריאה, האנושות והחי והצומח והדומם ומה שקורה להם. וכדוגמת נדרש ב-**ב"ר פ"ר לט** **וְנִבְרַכְיוּ בָהּ** וגו' הגשמים בזכותך, הטללים בזכותך.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקא** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף השלישי; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה: **פוז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא/ים אחר/ים בתושב"ע"פ.

רוצה לומר כי כל מה שקורה בבריאה אינו אלא בשביל ישראל, ומשתלב יפה בפשט של **(בר' ויצא כח"ד)**, ו**יפריצת ימיה נקדמה וצפנה** ו**נגנבה** התפשטות דעת ה' וברכתו לכל העולם ע"י בני ישראל.

ראה **(בר' ויצא כח"ד)** ... ו**נברכו בנן פל-משפחת האדמה ובן-עד**: לענין יוחסין בעם ישראל ומי מותר לבוא במי.

בראשית לד-לך, יבד: ונגלך אבכם כאשר דבר אליו ה' ונגלך אתו לוט ואבכם בן-חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן:

כאשר – קדמא, לפי **ש-בבלי ע"ז ט,א** אומר כי מסורת בידינו כי פסוק **(יב,ה)** מלמד שזאת היתה שנת אלפיים לבריאה ולכן אברם היה בן חמישים ושתיים לכן לפחות פסוק **(יב,ד)** ואולי גם הפסוקים **(יב,א-ג)** מיקומם כאן מקדים את הזמן שבו קרו בפועל בעשרים ושלוש שנה.

ע"פ סדר עולם אברהם אבינו נולד בשנת 1948 לבריאת העולם. שנת דור הפלגה הייתה 1996. הרי שאברהם אבינו היה אז בן 48. תיכף אחרי שניצל מאור כשדים **(בר' נח יא,לא)** ו**ניקח טרח את-אבכם בנן ואת-לוט בן-דורן בן-דורן ואת שרי בלחם ואת אשת אבכם בנן ויצאו אדם מאור כשדים לקלל את-ארצה כנען ויצאו עד-חרן וישבו שם:**

תורה שלמה [צב] מביא מ-זר חלק א עח "אמר רבי אלעזר דהא לא כתיב ויצא אברם וגו' אלא **(בר'לך יב,ד)** ונגלך אבכם, דהא יציאה בקדמיתא עבדו דכתיב **(בר' נח יא,לא)** ויצאו אדם מאור כשדים וגו' **(בר'לך יב,ד)** כאשר דבר אליו ה' דאבטח ליה בכלהו הבטחות. ... א"ר אבא ... מה כתיב **בצאתו מחרן**, א"ר אלעזר מחרן כתיב וההיא (טט – **בר' נח יא,לא**)) יציאה מארץ מולדתו הות בקדמיתא."

על בסיס **זר חלק א עח** ועל בסיס **בבלי עבודה זרה ט,א** המובא ב- **(בר'לך יב,ה)** מוצע ללמוד כך: משיצאו מאור כשדים שהו בחרן ארבע שנים כמרומוז בטעם רביע של **ואבכם** בתפקיד ארבע שנים. ואז אברהם אבינו בגיל 52 שנה יצא לארץ כנען. ושהה בה 18 שנה שבסופן הייתה ברית בין הבתרים, ואברהם אבינו היה אז בן 70 וחזר לחרן. שהה שם חמש שנים כמרומוז בתבנית הטעמים מונח רביע של **ונגלך אבכם** בתפקיד חמש שנה. ואז יצא בצווי ה' לארץ כנען ולא חזר עוד לחרן.

מוסיף "נחלת יעקב" כי מספר תבות הפסוק **(בר'לך יב,ד)** 17 ועם הכולל 18 שיכסה את חלק השנה ששה בדרך הלוך ושוב, הרי 18 שנה. ועוד כי מספר 17 גיל "טוב" הרי אלו כל ההבטחות שהבטיחו ה'.

תורה שלמה [צב] מביא כי ב-זר חדש דרוש פסוק זה על הנשמה ויצה"ר ... **אבכם** זו היא הנשמה, **כאשר דבר אליו ה' להכנס באותו גוף, ונגלך אתו לוט** זה יצה"ר.

אפשר כי טעם רביע של **אבכם** בתפקיד ארבע מרמז על ארבע בחינות החיוני שבאדם נפש רוח נשמה חיה וקשרם לארבע עולמות (אור החיים) ונסביר כי אותיות **אבכם** כעין נוטריקון א'צילות ב'ריאה יצ"ר'ה מ'עשה. ומונח רביע של **ונגלך אבכם** מרמז על חמשה חלקים רוחניים נפש רוח נשמה חיה יחידה ומתי הן נכנסים באדם (פני יהושע) ונסביר כי אותיות **אבכם** כעין נוטריקון מ'לכות תפארת ב'ינה א"ב – רמז לאבא היא ספירת החכמה, א' לעצמה רמז למקור שמעל חכמה, כתר **(בן איש חי שנה שניה בהר בחקותי הקדמה)** אפשר הכוונה לא"ר אפיון. מקור לדברים למשל ב-**בראשית רבה פר' בראשית פר' יד סימן ט**, על בסיס **(קהלת ג,א)** **מי יודע רום בגני האדם** וגו', **זוהר רעיא מהימנא כרך ב פר' תרומה דף קנח,ע"ב**. כאן מובאים מקורות עם מעט הסבר.

אור החיים (וי אמר כב"ב) ו**בת-פלן פי תהיה לאיש זר** וגו'... עוד אמרו ז"ל **(זוהר ח"א פ ב צד ב)** כי בחינות החיוני שבאדם יתייחס אליו ד' כינויים, יש שיקרא נפש, ויש שיקרא רוח, ויש שיקרא נשמה, ויש שיקרא חיה, בסוד כי רוח החיה באופנים, ותקרא נשמה לנשמה. ואמרו אנשי אמת כי בחינה הבאה מאור עולם העשיה לצד היותו מועט ואין בו אלא כל שהוא מהחיונית המנענע, והוא הוא שמרגיש במורגשות עולם הזה, ועשה ה' ככה לסיבת העולם להיותו גס, וזו תקרא נפש, והבא מאור עולם היצירה לצד היותו עליון מעולם העשיה הארתה גדולה ותקרא רוח, והבאה מאור עולם הבריאה תקרא נשמה לצד הדרגתה, והבאה מאור עולם האצילות תקרא נשמה לנשמה:

פני יהושע בבלי ברכות יא,

... והנראה לענ"ד ליישב הכל בהערה אחת לפי מה שמצאנו בספר הזוהר ובספרי המקובלים שחמשה מיני נשמות מצינו באדם והן נפש רוח נשמה חיה יחידה וכמו שישד הקליר במוסף דר"ה והענין מבורא יותר במקובלים ששלשה מהם נפש רוח נשמה ישנן בכל מיני בני אדם דהיינו נפש הוא נפש התנועה הנתונה בו משעת העיבור שבאותו זמן מתחיל הולד להתנועע ונפש זו היא מספירת המלכות שבי' ספירות וחלק נשמת הרוח באה לכל אדם משעת הלידה והיא מספירת התפארת שבי' ספירות וחלק נשמת הנשמה ממש באה לו משעת היניקה והיא מספירת הבינה הנקראת אמא עלאה והיא אם הבנים כדכתיב כי אם לבינה תקרא על שם שכל השבעה מדות התחונות יונקות ממדה זו

... אלא שאם זכה הצדיק זוכה לנשמה יתירה העליונה הנקראת חיה והיא ממדת חכמה ודבר זה אי אפשר להמצא כי אם כשמגיע האדם לכלל גדלות היינו שהוא בן י"ג שנים ויום אחד שאז נתחייב במצות ונכנס בו היצר טוב ומאז ע"י מעשיו זוכה מעט מעט ע"י התגדלות לנשמת חיה הנזכרת. אמנם כן החלק הה' שהיא נשמת יחידה אין שום אדם זוכה בו בחייו אפילו צדיקים גמורים וזלת משה רבינו בלבד ולא זולתו אבל הצדיקים גמורים ודאי זוכין לנשמת יחידה לאחר מיתתן ... נמצינו למידין ... שלזה הענין נתכוון רשב"י ... שהוא בעל אגדה זו דהני חמשה ברכי נפשי שאמר דוד ע"ה הם כנגד חמשה חלקי מיני נשמות הנוכרים ... וכודאי כשהאדם זוכה לנשמת חיה ע"י מעשיו ומגביר היצר טוב על יצר הרע אין לך מפלה של רשעים גדולה מזו כמ"ש דוד ולבי חלל בקרבי ודרשו רבותינו כנגד יצה"ר והיינו נמי סיפא דקרא ורשעים עוד אינם, אמנם על חלק נשמת יחידה שכבר זכרנו שהיא באה לאחר מיתה היינו דקאמר כיון שנסתכל ביום המיתה אמר שירה, כן נראה לי:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תנ"ך, סלוק – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, תור רבוב, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא – גרש – גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא ולימוד פרטיי בסדר תמים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיו נושאים/אחרים בתושבע"פ.

1.5 בראשית לך-לך יב,א (התשע"ז)(בהשתתפות נחלת יעקב)

בראשית ב,ח: וַיִּטַע ה' אֱלֹהִים גֵּרְעֵדוֹן מִקֶּדֶם וַיִּשֶׂם שֵׁם אֶת־הָאָדָם אֲשֶׁר יָצָר:

בראשית לך-לך יב,ו: [ו] וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בְּאֶרֶץ עַד מְקוֹם שָׂכֶם עַד אֵלֶיךָ מוֹרָה וְהִפְנַעְנִי אֵץ בְּאֶרֶץ:

[ז] וַיִּקְרָא הו' אֶל־אַבְרָם וַיֹּאמֶר לְוָרְעָה אֵתָּן אֶת־הָאֶרֶץ הַזֹּאת וַיִּבְנֶן שָׂם מִזְבֵּחַ לַיהוָה הַנִּרְאָה אֵלָיו:

[רש"י] (בר' לך יב,ו) וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בְּאֶרֶץ, נכנס לתוכה: עד מקום שכם, להתפלל על בני יעקב כשיבאו להלחם בשכם:

בראשית לך-לך יב,ח: וַיַּעֲתֵק מִשֶׁם הַהֲרָה מִקֶּדֶם לְבֵית־אֵל וַיִּטַע אֶהְלֵה

בֵּית־אֵל מִיָּם וְהָעִי מִקֶּדֶם וַיִּבְנֶן־שָׂם מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיִּקְרָא בְּשֵׁם הו':

[רש"י] (בר' לך יב,ח) וַיִּבְנֶן־שָׂם מִזְבֵּחַ - נתנבא שעתידין בניו להכשל שם על עון עכן והתפלל שם עליהם: (ע"פ ב"ר לך ל"ט) אמנם יש פירושים אחרים לענין המזבחות שבנה אברהם אבינו, אבל כאן נעזר בפירושי רש"י בנושאי צרות לעם ישראל ותיקונים.

(בר' לך יב,ח) וַיַּעֲתֵק מִשֶׁם - קדמא ואולא, ענין של סדר, כעין כלל ופרט וכלל. (בר' לך יב,ח) הַהֲרָה - רביע, (תחילת הפרטים)

(בר' לך יב,ח) מִקֶּדֶם לְבֵית־אֵל - תביר טפחא, (בר' לך יב,ח) וַיִּטַע אֶהְלֵה - מונח אתנח,

(בר' לך יב,ח) בֵּית־אֵל מִיָּם וְהָעִי מִקֶּדֶם - מקף מהפך פשטא מונח זקא-קטן, (בר' לך יב,ח) וַיִּבְנֶן־שָׂם מִזְבֵּחַ לַיהוָה - מקף מהפך פשטא

זקא-קטן, (בר' לך יב,ח) בֵּית־אֵל מִיָּם וְהָעִי מִקֶּדֶם וַיִּבְנֶן־שָׂם מִזְבֵּחַ לַיהוָה - ... זקא-קטן ... זקא-קטן בין שני קיסרים, כעין הקש, דבר החוזר וקורה, (בר' לך יב,ח) וַיִּקְרָא - טפחא (תחילת הכלל בתראה), (בר' לך יב,ח) בְּשֵׁם הו' - מרכא סלוק

העיון במקורות העלה כי אברהם אבינו הרגיש ברוח קדשו שמצד אחד (בר' לך יב,ח) מִקֶּדֶם לְבֵית־אֵל זה מקום קדושה גדולה,

אברהם אבינו הרגיש ברוח קדשו שמצד אחר יש במקום זה התגברות הטומאה והרע. הימצאות במקום אחד של טוב ורע הביא לשער שאולי מדובר בעץ הדעת טוב ורע ומקומו בגן-עדן המרומוז בתוכן ובתבנית הטעמים של מִקֶּדֶם לְבֵית־אֵל, וע"פ [זכרון שמואל - א, הרב

היינה שמואל שמריהו] ב-וַיִּטַע אֶהְלֵה (משמע הכתיב אהל שלה).

[מאור ושמש] מרומוז בתיבת (בר' וישב לז,ד) שְׂכֻמָּה ראשי תיבות ש'ברי כ'לים מ'עולם ה'תהוה (יוסף רצה) לתקן זאת, (ולהוציא) הניצוצין

הנשמות הקדושים העשוקים ... לתקנם ולהעלותם מעמקי הקליפות.

מוצע לומר כי מִקֶּדֶם לְבֵית־אֵל זה מקום (בר' ב,ח) גֵּרְעֵדוֹן מִקֶּדֶם. מקום עץ הדעת טוב ורע שבאכילת פריו קרה השבר האחר בחטא אדם הראשון וגם בו נפלו ניצוצין והנשמות הקדושים העשוקים ... בעמקי הקליפות...

עקירת הר מוריה לבית-אל בחלום יעקב מרמות לנאמר ב-(בר' ב,ח) וַיִּשֶׂם שֵׁם אֶת־הָאָדָם אֲשֶׁר יָצָר (מעפר מקום המזבח בהר המוריה)

ב-(בר' ב,ח) גֵּרְעֵדוֹן מִקֶּדֶם. ו-שופריה יעקב מעין שופריה דארם (הראשון) [בבא מציעא פד,א].

ועוד רמז לגן-עדן שאין בו מיתה בפ' [רד"ק] [שופטים א,כ]. ... ואף מלאך המות אין לו רשות לעבור בתוכה (טט: בלוח החדשה, כמו שלא היה לו רשות בעיר המקורית)

אברהם אבינו ושרה אימנו בבואם לארץ-ישראל פותחים בתיקוני שברי הכלים ובתיקוני חטא אדם הראשון, חטא עץ הדעת טוב ורע. הם מכשירים את ארץ-ישראל לשוב להיות גן-עדן לצאצאיהם עליהם הם מובטחים ב-(בר' לך יב,ו) [רש"י] וַיֹּאמֶר לְוָרְעָה אֵתָּן אֶת־הָאֶרֶץ

הַזֹּאת - עתיד אני להחזירה לבניך שהם מזרעו של שם. וַיִּבְנֶן־שָׂם מִזְבֵּחַ - על בשורת הזרע ועל בשורת ארץ ישראל.

והכתוב (בר' וירא כג,ג) וַיִּהְיֶה כְּאֲשֶׁר הִתְעַו אֱלֹהִים מִבֵּית אֵבִי מִלְמַד כִּי אַבְרָהָם אַבְיָנוּ וְשֵׁרָה אֵימָנוּ בַּהֲפַצַּת שֵׁם ה' בְּעוֹלָם הַחֲלוּ בַתְּהִלָּתְךָ

חֲזַרְתָּ הַשְּׂכִינָה מֵהַרְקִיעַ הַשְּׁבִיעִי לָאָרֶץ, ממנה היא עלתה בגלל חטאי אומות העולם. הם הורידו את השכינה מן הרקיע השביעי לרקיע הששי.

(בר' לך יב,ח) וַיַּעֲתֵק מִשֶׁם - קדמא ואולא, כעין סדר וכעין כלל ופרט וכלל. אפשר כי הכלל בתראה הוא הכתוב וַיִּקְרָא בְּשֵׁם הו'

תפקיד הכעין כלל ופרט וכלל בא לרבות לתיקונים עתידיים כמו התיקונים לארבעה הפרטים השליליים המרומזים בטעם רביע של (בר' לך יב,ח) הַהֲרָה. הכלל הפותח וַיַּעֲתֵק מִשֶׁם מלמדנו על התאמצות אברהם אבינו, העתקה מאתגר לאתגר בהכשרת ארץ-ישראל לבניו.

בהעתקה זאת הוא הקים מזבח והתפלל לשבור את כח הטומאה במקום זה שהוא שורש להשפעת הרע בארץ-ישראל ולכלל העולם. כעין עץ הדעת טוב ורע שהוא צנור שעד חטא אדם הראשון היה סתום ליניקת הרע דרכו מהקדושה, ולהשפעה דרכו של חיות הרע והטומאה לאומות העולם ולכל דבר טמא.

תניא ליקוטי אמרים פרק א ... וגם מדות טובות שבטבע כל ישראל בתולדותם כמו רחמנות וג"ח באות ממנה (קליפת נוגה שבעץ הדעת טוב ורע) כי בישראל נפש זו דקליפה היא מקליפי נוגה שיש בה ג"כ טוב והיא מסוד עץ הדעת טוב ורע: משא"כ נפשות אומות עוברי גולולים הן משאר קליפות טמאות שאין בהן טוב כלל כמ"ש ב-(ע"פ שער מ"ט פ"ג). יניקת כל הדברים הטמאים היא משלוש הקליפות הטמאות דרך עץ הדעת טוב ורע.

(בר' לך יב,ח) מִקֶּדֶם לְבֵית־אֵל - תביר טפחא, בתפקיד הכרח לשני דברים. כאן אפילו מנוגדים (א) קדושת המקום (ב) התגברות הטומאה

בגלל קדושת המקום, זה לעומת זה ברא האלקים. רמז לעץ הדעת טוב ורע והקלוקל, משנפרץ המעצור שעצר את הרע מלמערב בטוב. ואברהם ושרה מתקנים את אדם הראשון וחוה [שליה פרשת חיי שרה תורה אור].

[זכרון שמואל - א, הרב היינה שמואל שמריהו אבד"ק אסטראווצא, ע' 14, (אוצר החכמה)] וַיִּטַע אֶהְלֵה לְבֵית־אֵל. עיין ברש"י ובמדרש

שמתחילה נטה אהל שרה ואח"כ שלו וצריך להבין אהמאי עשה כן שמהראוי היה שואהל שלו יתן תחילה ועיין בשפתי חכמים ונ"ל לפרש בטוב טעם כי ידוע ע"פ זוהר וספרי קבלה כי אברהם ושרה היו דמות אדם וחוה ואברהם ושרה התחילו לעשות תיקון להם

והתחלת הקלוקל היה עץ הדעת היה מחוה וממנה היה לאדם וא"כ בתיקון גם-כן צריך להיות מתחילה לחוה ואח"כ לאדם ולכן נטה אהלה בתחילה ומרומז בפסוק וַיִּטַע אֶהְלֵה (טט: כאילו כתוב אהל שלה) כי אהלה בגימטרי' אַם (בר' כג,ג) וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁם אִשְׁתּוֹ סָהָה כִּי הָיָה

הַיְתָה אַם פְּלִיטִי: ו-וַיִּטַע בגימטרי' חוה. (טט: תיקון אהלה (אהל של שרה) זה תיקון חוה)

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**; **אתנה**, סליק – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **המקד פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממועט, לא ממש; **טפחא** = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב"שעויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שחכה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שחכה; **פוזר** – דרוש מהפסוק רעיו לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

אברהם אבינו הרגיש ברוח קדשו **שמצד אחד** (**בר' לך יב,ח**) **מקדם לבית-אל** זה מקום קדושה גדולה, שהה המוריה נעתק לשם (כמו **בר' לך יב,ח**) **ניעתק משם**) בשעת שהות יעקב אבינו בו ביציאתו מארץ-ישראל ועל-כך כתב **[דברי דוד בראשית כח]** ... עכ"פ כיון שהיה שם

קדושת בהמ"ק בלילה ששכב שם, ועל זה סיים ואמר: (**בר' ויצא כח,יט**) **ואולם לזו שם-העיר לראשונה**: כלומר שנשארה העיר אחר קפיצת עקירת בהמ"ק וחזרה כבתחילה רק שנשתנה שם של לזו לבית אל לזכרון מה שהיה, ומפ' **[רד"ק]** על **[שופטים יב,א]**, **ניבן עיר ניקרא שמה לזו הוא שמה עד היום הנה**: נלמד שבעיר זאת כמו בעיר המקורית ואף מלאך המות אין לו רשות לעבור בתוכה (ט: ט) בלזו החדשה, כמו שלא היה לו רשות בעיר המקורית), מקום חיי נצח כמו ב-**(בר' ב,ח)** **גורצונו מקדם**.

ועל-כך יעקב אבינו קורא לו (**בר' ויצא כח,יז**) **נה שער השמים**: ושואף תמיד לחזור לבית-אל כנאמר (**בר' וישלח לה,ג**) **ונקומה ונעלה בית-אל ואעשה-שם מזבח לאל הענה אתי פנים צרתי ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי**: אל שער השמים וחיי נצח. אברהם אבינו הרגיש ברוח קדשו **שמצד אחד** יש במקום זה התגברות הטומאה והרע.

מצד אחר, מעוצם קדושת המקום זה מקום התגברות הקליפות הטמאות המתאוות ליניקה ממנו. אפשר שטעם רביע במלת **ההרה** מלמד על דברים הקשורים ל-**מקדם לבית-אל**

- (א) הודעת שיעבוד ארבע מלכויות בחלום יעקב
- (ב) בעקבות חטא עכן (יהושע ז) שנטל מחרם יריחו מפלה בקרב הראשון בעי
- (ג) (מלכים א' יב) הצבת עגל אחד לפחות ע"י ירבעם בבית אל, הקמת מזבח שהוא שורש כל הע"ז במלכות ישראל, והנהגת חג שלא בתורה.
- (ד) (**מל"ב כג,ד**) מקום טמא הנעשה מקום גניזת טומאה (כעין החזרת הטומאה למקורה וסתימתה שם)

מצד אחר מקום מועד לפורענות (א) הודעת שיעבוד ארבע מלכויות בחלום יעקב (**בר' ויצא כח,יב**) **ויחלם והנה סלם מאב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלהים עלים וירדו בו**: כפ' **[רמב"ן]** ... ועל דעת רבי אליעזר הגדול (פר"א לה), היתה זאת המראה כענין בין הבתרים לאברהם (ראה בר' טו, ט-יא), כי הראוהו ממשלת **ארבע מלכויות** ומעלתם וירידתם, וזה טעם **מלאכי אלהים**, כמו שנאמר בדניאל "שר מלכות יון" (ראה דני' י, כ), "ושר מלכות פרס" (שם, יג), והבטיחו כי הוא יתעלה יהיה עמו בכל אשר ילך ביניהם, וישמרנו ויצילנו מידם. אמרו (פר"א לה): הראה לו הקדוש ברוך הוא ארבע מלכויות, מושלן ואבדן; הראהו שר מלכות בבל עולה שבעים עוקים ויורד, והראהו שר מלכות מדי עולה חמשים עוקים ויורד, והראהו שר מלכות יון עולה מאה ושמנים עוקים ויורד, והראהו שר מלכות אדום עולה ואינו יורד; אמר לו יעקב "אך אל שאול תורד" (יש' יד, טו), אמר לו הקדוש ברוך הוא "אם תגביה כנשר" וגו' (עו' א,ד). **ויחלם** – רביע, (א) רמז לארבע מלכויות ושריהם המלאכים

(ב) בעקבות חטא עכן (יהושע ז) שנטל מחרם יריחו מפלה בקרב הראשון בעי **[רש"י]** (**בר' לך יב,ח**) **ניבן-שם מזבח** - נתנבא שעתידין בניו להכשל שם על עון עכן והתפלל שם עליהם: (ע"פ ב"ר לך ל"ט) **[שפת"ח פ]** רצונו לתרוץ למה בנה עוד מזבח דהא כבר בנה מזבח על בשורת הזרע ועל בשורת הארץ: נלע"ד שהקב"ה הראה לו צרה זו יותר משאר צרות, דהוי כמו שיור במתנתו שאמר לו (**בר' לך יב,ז**) **לזרעך אתה את-הארץ הזאת** שהוא על תנאי שאם יחטאו בניו **כמו עכן** שיפלו בידם. (קצור מזרחי): **(בר' לך יב,ח)** **ניעתק משם** – קדמא ואלא, ענין של סדר, **[תו"ש [קכד]]** ע"פ **בבלי סנהדרין מד,ב** "אלמלא הקדים אברהם תפלה לצרה בין בית אל ובין העי (בפסוק **בית-אל מים והעי**) (מזרח) לא נשתיירו מישראל שריד ופליט" (ט: ט) במלחמת יהושע בעי).

לבית-אל – מקף כרב שלב לשנוי בשם מקום **[תו"ש [קיש]]** ע"פ **[ב"ר לך ט]** לשעבר ... נקראת בית-אל ועכשיו נקראת (לגנאי) **בית און**, ... **היקש**: כך מי שלא זכה להקראות בן העמל, כלומר העומל בעמלה של תורה הרי הוא נקרא בן העמוד. **יהושע ז,ב**: **וישלח יהושע אנשים מיריחו העי אשר עם-בית און מקדם לבית-אל ויאמר אליהם לאמר עליו ונגלו את-הארץ ויגלו האנשים ונגלו את-העי**: אפשר כי ההיקש מרומזו בסיפא של (**בר' לך יב,ח**) **בית-אל מים והעי מקדם לבית-אל** – ... זקא-קטן ... זקא-קטן בין שני קיסרים, כעין הקש,

השם בית-אל מסמל דבקות בתורה, השם עי מסמל הנחת העמל בתורה, כפ' **[רש"י בבלי סנהדרין מד,ב]** (ט: ט) על מלחמת עי) **ועכשיו ביטלתם תלמוד תורה** - וכיון דביום אי אתם יכולין לעסוק בתורה מחמת עסקי מלחמות, צריכים אתם לעסוק בתורה בלילה והיה לך לשכב בגלגל ששם המחנה ולא במצור. **עתה באתי** - על שם עכשיו באתי ליפרע, מיד נזהר יהושע ולא הוסיף עוד לבא במצור בלילה, לכך נאמר **בעי** וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העמק - של **בעמקה** של תורה.

(ג) הצבת עגל אחד לפחות ע"י ירבעם בבית אל, הקמת מזבח שהוא שורש כל הע"ז במלכות ישראל, והנהגת חג שלא בתורה. (**מלכים א'** **יב,ב**) **וישע וירבעם חג בקדש השמיני בחמשה-עשר יום לחדש כסלו ואשר ביהודה ויעל עליהם מזבח פן עשה בבית-אל לזבחים לעגלים אשר-עשה והעמיד בבית אל את-תפגי הבמות אשר עשה**:

(ד) מקום טמא הנעשה מקום גניזת טומאה **מל"ב כג,ד**: **ניבן המלך (יאשיהו) את-חלקיהו הפהו הגדול ואת-תפגי המשנה ואת-שמרי הסף להוציא מהיכל ה' את פלי-הפלים העשויים לבעל ולגשמה ולכל צבא השמים וישרפם מחוץ לירושלם בשדמות קדוון ונשא את-עפרם בית-אל**: **רד"ק מל"ב כג** ונשא את-עפרם בית-אל - כי שם היה עיקר הע"ג שהיה שם העגל וטמא אותו המקום שהיה בו העגל והמזבח ונשא עפר שריפת הבעל והאשיר' וכליהם ששרף בירושלם בשדמות קדוון נשא את עפרם שם:

אפשר כי הכלל הסוגר **ויקרא בשם ה'** מרבה מעניני הפרטים לשלילה ולטובה. לשלילה: מיקום ממשל הרשעות הערבית בארץ-ישראל ברמאללה היא בית-אל מצידה השלילי **לטובה**: המלך יאשיהו מתקן את מקום מלכות ישראל לשעבר כאשר מתחיל בנתצו את מזבח ירבעם שהוקם בבית-אל והוא (ע"פ המלבי"ם) שורש כל העבירות והמזבחות בממלכת ישראל. ירמיהו הנביא מחזיר מגולי עשרת השבטים שגלו בגלגל פולחני ע"ז שהנהיג ירבעם בבית-אל. לעתיד לבוא קיבוץ גלויות והתישבות יהודית מחודשת ביהודה ושומרון.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תמצית ההשפעות: אתנה, סלוק – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשוט – מוציא מפשוט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשוט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשוטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כול, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

1.6 בראשית לך-לך יב,א (התשע"ה) (בהשתתפות נחלת יעקב)

בראשית לך-לך יב,ט: וַיִּסַּע אַבְרָם הַלְלוֹךְ וַיְנַסֵּעַ הַנְּגִבָה: פ

(בר' לך יב,ט) **וַיִּסַּע אַבְרָם** – מונח זקף-קטן בתפקיד שני לימודים (א) להגיע למקום המקדש; (ב) להגיע להידיבקות גבוהה בבורא. (א) להגיע למקום המקדש; בהסבר לפסוק (יב,ח) כתבנו "שהעיון במקורות העלה כי אברהם אבינו הרגיש ברוח קדשו שמצד אחד (בר' לך יב,ח) **מִקְדָּם לְבֵית־אֵל** זה מקום קדושה גדולה, ומצד אחר יש במקום זה התגברות הטומאה והרע. הימצאות במקום אחד של טוב ורע הביא לשער שאולי מדובר בעץ הדעת טוב ורע ומקומו בגן-עדן המרומו בתוכן ובתבנית הטעמים של **מִקְדָּם לְבֵית־אֵל**".

בהמשך לכך נאמר שאף-על-פי שהמקום **מִקְדָּם לְבֵית־אֵל** היה בעל קדושה גדולה, אולי מקום גן-עדן, אברהם אבינו לא הסתפק בכך אלא מטרותו היתה להגיע למקום תחילת הבריאה ובריאת האדם, מקום אבן השתייה ומקום מזבח בהר המוריה מעפרו נברא אדם הראשון. מקום הקשר המלא והישר לבורא עולם. וזהו כפ' [רש"י] (בר' לך יב,ט) **הַלְלוֹךְ וַיְנַסֵּעַ** - ... וכל מסעיו הנגבה ... של ארץ ישראל ... לצד ירושלים ... הר המוריה שהיא נחלתו: מקום המקדש כנדרש ב-**פְּסִיקְתָא זוֹטְרְתָא (לקח טוב) בר' לך יב ט**] (בר' לך יב,ט) **וַיִּסַּע אַבְרָם הַלְלוֹךְ וַיְנַסֵּעַ הַנְּגִבָה:** כי היה מכויין והולך כנגד בית המקדש. ומנין שבית המקדש נקרא נגב, שנא' הִטַּף אֶל דְרוֹם וְהִנְבֵּא אֶל מִקְדְּשֵׁי (יחזקאל כא,ט) (טט: אין כתוב כזה), הוא נגב הוא דרום, שנאמר (תה' קכז,ד) **שׁוֹבָה ה' אֶת־שְׁבוּתוֹנוּ שְׁבִיחֵנוּ כְּאֶפְקִים כְּגַב:**

(יחזקאל כא,ט) (טט: רש"י כא,ט) הוא יער השדה שבפסוק (כא,ב). **וְהִנְבֵּא אֶל־אֲדַמְתָּא שְׂרָאֵל:** (פה יש ירושלים, מקדש אבל אין נגב). (יחזקאל כא,ט) **כְּאֶפְקִים שְׁבִיחֵנוּ וְהִנְבֵּא אֶל־עֵצֵי הַשָּׁדָה כְּגַב:** (פה יש דרום ונגב אבל אין ירושלים ומקדש). [רש"י] (יח' כא,ט) **וְהִנְבֵּא אֶל־עֵצֵי הַשָּׁדָה** - ארץ ישראל בדרומה של בבל: **אֶל־עֵצֵי הַשָּׁדָה** - אל בית מקדשי שעתידי להיות כיער וכשדה להחרש להלך בו שועלים:

(ב) להגיע להידיבקות גבוהה בבורא. **זוהר כרך א (בראשית) פרשת לך לך [המתחיל בדף עו עמוד ב]]** ... וכדין אתעטר אברהם מדרגא לדרגא (בסודות חכמת הבורא) עד דסליק לדרגיה הדא הוא (עד שעלה לדרגה שעליה) דכתיב **וַיִּסַּע אַבְרָם הַלְלוֹךְ וַיְנַסֵּעַ הַנְּגִבָה:** דא דרום (דרגת דרום בחכמה) דהוא חולקיה דאברהם, **וַיִּסַּע אַבְרָם** דרגא בתר דרגא עד דסליק לדרום ותמן (ושם, או בה) אתקשר כדקא יאות וסליק לדרגיה דדרום כיון דאתעטר אברהם בדרגוי בארעא קדישא ועאל (בארעא) בדרגא קדישא (וכאשר עמד בדרגא קדושה זאת) כדין מה כתיב (בר' לך יב,ט) **וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ** דלא הוּו ידעי ידיעה לקרבה לגבי דקדושה בריך הוא (הרעב נוצר בגלל שלא ידע איך להמשיך להתקרב לבורא):

הַלְלוֹךְ וַיְנַסֵּעַ – מרכא טפחא בתפקיד קבוצת פרטים העשויה להתרחב, ע"פ זוהר אלו דרגות ההתקדמות בחכמת הבורא. **הַנְּגִבָה** – סלוק, מגביל לפי זוהר ידיעת אברהם איך להתקדם בחכמת הבורא הייתה מוגבלת. [זוהר דף פט ע"א] מלמד ששהחכמה שזכה בה הייתה כדי להידיבק באמונת הבורא ללא דבור אליו עד אשר בא בברית המילה והתעלה להתאחדות בשם הקדוש ברוך הוא.

עיון בתבנית הטעמים של כל הפסוק. (בר' לך יב,ט) **וַיִּסַּע אַבְרָם** – (סלוק) מונח זקף-קטן. **הַלְלוֹךְ וַיְנַסֵּעַ הַנְּגִבָה:** אם החלק הראשון של הפסוק הוא תיאור והחלק השני פעולה, או שניהם פעולות או אפשר שלפנינו תבנית של לימוד לאחריו ואלפניו. בהסבר שמביא [תורה שלמה] [קכת] על (בר' לך יב,ט) **וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ** ע"פ מדרש תנאים (דב' לב,ד) "מפני מה היסורין באין הוי אומר לטובתן של ישראל, והפי' דיסורין ממרקין העונות ומכפרין שלא יחרב העולם. נקח לימוד זה אל הכתוב ב-(בר' לך יב,ח) (**וַיִּבְנֶן־שָׁם מִזְבֵּחַ** שרש"י ושפת"ח פירשוהו שבא לכפר על יסורין שיבואו על כובשי הארץ בעקבות חטא עכן (יהושע ז) שנטל מחרם יריחו וגרם למפלה בקרב הראשון בעי. [רש"י] (בר' לך יב,ח) **וַיִּבְנֶן־שָׁם מִזְבֵּחַ** - נתנבא שעתידין בניו להכשל שם על עון עכן והתפלל שם עליהם: (ע"פ ב"ר לך ל"ט) **[שפת"ח פ] רצונו לתרץ למה בנה עוד מזבח דהא כבר בנה מזבח על בשורת הזרע ועל בשורת הארץ: נלע"ד שהקב"ה הראה לו צרה זו יותר משאר צרות, דהוי כמו שיור במתנתו שאמר לו (בר' לך יב,ז) **לְרַעְדָּךָ אֶתְּנֶן אֶת־הָאֶרֶץ הַזֹּאת** שהוא על תנאי שאם יחטאו בניו כמו עכן שיפלו בידם. (קצור מזרחי): היסורין באו על ישראל לגלות את עכן, למרק עון עכן ולכפר שלא יבואו לידי יסורין גדולים מאלה.**

בראשית לך-לך יב,י: וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ נִגְרַד אַבְרָם מִצְרַיִם לָנוֹר שָׁם כִּי־קָבַד הָרָעַב בְּאֶרֶץ:

[רש"י] **רָעַב בְּאֶרֶץ**, באותה הארץ לבדה לנסותו אם יהרהר אחר דבריו של הקב"ה שאמר לו ללכת אל ארץ כנען ועכשיו משיאו לצאת ממנה: **[רמב"ן] וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ**. הנה אברהם ירד למצרים מפני הרעב לגור שם להחיות נפשו בימי הבצורת, והמצרים עשקו אותו חנם לקחת את אשתו, והקב"ה נקם נקמתם בנגעים גדולים, והוציאו משם במקנה בכסף ובוזהב, וגם צוה עליו פרעה אנשים לשלחם. **ורמזו** אליו כי בניו ירדו מצרים מפני הרעב לגור שם בארץ, והמצרים ירעו להם ויקחו מהם הנשים כאשר אמר (שמות א כב) וכל הבת תחיון, והקב"ה ינקום נקמתם בנגעים גדולים עד שיוציאם בכסף וזהב ויצאן ובקר מקנה כבד מאד, והחזיקו בהם לשלחם מן הארץ. לא נפל דבר מכל מאורע האב שלא יהיה בבנים. והענין הזה פרושהו ב-**[בראשית רבה (ח ו)]** רבי פנחס בשם רבי אושעיא אמר, אמר הקב"ה לאברהם צא וכבוש את הדרך לפני בניך, ואתה מוצא כל מה שכתוב באברהם כתוב בבניו, באברהם כתוב ויהי רעב בארץ, בישראל כתיב (הלל מה ו) כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ: ודע כי אברהם אבינו חטא חטא גדול בשגגה שהביא אשתו הצדקת במכשול עון מפני פחדו פן יהרגוהו, והיה לו לבטוח בשם שיציל אותו ואת אשתו ואת כל אשר לו, כי יש באלהים כח לעזור ולהציל. גם יציאתו מן הארץ, שנצטווה עליו בתחילה, מפני הרעב, עון אשר חטא, כי האלהים ברעב יפדנו ממות. ועל המעשה הזה נגזר על זרעו הגלות בארץ מצרים כיד פרעה. במקום המשפט שמה הרשע והחטא:

חומת אנך, הרב החיד"א (רבי חיים יוסף דוד אזולאי) **יחזקאל טו,ו: וְאֶעֱבֹר עֲלֶיךָ וְאָרָאָד מִתְּבוֹסֶסֶת בְּדַמְיֶךָ וְאָמַר לְךָ בְּדַמְיֶךָ תָּגִי: ...** דלפי מ"ש רבינו האר"י זצ"ל גלות מצרים לברר ניצוצות הקדושה שנפלו במצרים ערות הארץ מאדה"ר וד"ש (בר' לך טו,ג) **כִּי־גָרָו יְהִי וְרָעַב וְכָהֵנָה רְמַזִּים כְּגוֹן (בר' לך טו,ד) וְאֶתְרִיבְּנוּ יִצְאוּ בְּרַגְשׁ גָּדוֹל:** ניצוצי הקדושה ולזה נצטוו (שמ' בשלח יג,ג) **לֹא תִסְפוּ לְרִאֲתָם** כי לא נשאר ניצוצי הקדושה ...

ומשו"ה נצטער יעקב אע"ה כי לו אד"ם הוא והגלות להוציא לאור ניצוצי אדה"ר. ולכן יוסף נפש אדה"ר כיפר העבדות. ולפי שיוסף נפש אדה"ר נתחייבו גלות בעבורו. ומה שהיו בגלות בגזרת בין הבתרים כיון שהיה לברר ניצוצי אדה"ר ויוסף נפש אדה"ר עלה לכאן ולכאן כיון דגם הם היו מתקנים לנפש אדם על ניצוצי קריי. ולכן היו שתי ביזות ביזות מצרים וביזת הים על שני מיני עבדות וגלות בגזרת בין הבתרים ומכירת יוסף

(בר' לך טו,ח) **וַיֹּאמֶר אֲדָנָי ה' בְּמַה אֲדַע כִּי אֵרְשָׁנָה: (בר' לך טו,ג) וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יְדַע תְּמַע פִּי־גָרָו יְהִי וְרָעַב בְּאֶרֶץ לֹא לָתֶם וְעַבְדוֹם וְעָנִי אֲתֶם אֲרַבַּע מֵאוֹת שָׁנָה: (בר' לך טו,ד) וְגַם אֶת־הַצֹּרֵף אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ אֲנִי וְאֲנִי וְאֶתְרִיבְּנוּ יִצְאוּ בְּרַגְשׁ גָּדוֹל: (שמ' בשלח יג,ג) וַיֹּאמֶר מִיָּהּ אֶל־הַעַם אֶל־מִי־רֹאֵה הַתְּנַצְבוּ וְרֹאֵה אֶת־יְשׁוּעַת ה' אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה לָּם הַיּוֹם כִּי אֲשֶׁר רִאֲתֶם אֶת־מִצְרַיִם הַיּוֹם לֹא תִסְפוּ לְרִאֲתָם עוֹד עַד־עוֹלָם:**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א - התשפ"ג, תמצית ההשקפה: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרנא - מצרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא - בר"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא - סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרנא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקא-קטן - 2; זקא-גדול - 3; רביע - 4; מנח רביע - לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק - היקש; השלישי: (קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצנת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מינוט), תלישא-קטנה = תראא - דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שחכה: תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שחכה: פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

ייתישב דאמר לו למחר (רב אחא) אי לא איתרחש ניסא כו' שהיה מתרעם עליהם (שהוא רב אחא) לא תלה הדבר בתפלתו (רב אחא לא ידע את כח תפלתו) אלא בניסא (רב אחא חשב שארע נס) והבאתם אותי לידי מדה זו שמנכין לי מזכיותי ודו"ק:

מכל האמור עולה שהסומך על התפילה לא נחשב שסומך על הנס, כגון במעשה נקדימון בן גוריון שהתפלל על הגשם ועל זריחת החמה להראות שלא גיעע זמן הפרעון של החוב שהביא (עלי תמר) בהסברו על [ירושלמי יומא פ"א,ה"ד] ומקורו ב-[אבות דרבי נתן פ"ו או פ"ג] וב-[בבלי תענית יט,ב]. וגם תפילה לעזרת ה' שכ"ג בבבלי יוה"כ לא יטמא.

מכך נביא הסבר חדש ל-[ברלך יב,יא-יג] [יא] וְהִי כְּאֶשֶׁר הִקְרִיב לְכוֹא מִצְרֵימָה וְיִאֱמַר אֶל־שָׁרֵי אֲשֶׁלָּה הִנֵּה־נָא יִדְעֵתִי כִי אֲשֶׁה יִפְתַּח־מַרְאֵה אֶתְּ: [יב] וְהִי כִּי־יִרְאֶה אֶת־הַמַּצְרִיִּים וְאָמְרוּ אִתָּהּ הַמַּצְרִיִּים וְאָמְרוּ אִתָּהּ אֲשֶׁתְּךָ זֹאת נִקְרְנָה אִתִּי וְאָתָּה יִסִּי: [יג] אִמְרֵי־נָא אֲתֵתִי אֶתְּ לַמַּעַן יִיטְבְּלִי כַּעֲבוּרְךָ וְתִתֵּנָה נַפְשִׁי בְּגִלְגָּלָה:

מוצע לומר כי הכתובים (בר' לך יב,יא-יג) הינם בקשת אברהם אבינו משרה אמנו להתפלל לקב"ה להצלתם בבואם מצרימה. [תורה שלמה קנב] מביא [תנחומא לך ס' ס] על (בר' לך יב,טו) וְיִרְאֶה אֶתָּה שֶׁאֲבָרָהּ בְּכָה וְהִתְפַּלֵּל וְשָׂרָה צוּחָה וְהִתְפַּלְלָה אִמְרָה לָהּ הַקְּבִי"ה חֵיךְ אֵין דְּבַר רַע נִגּוּעַ כֵּךְ וּבִבְעִלְיךָ הֵ"ד (משלי יב,בא) לֹא־יִאֲנָה לְצַדִּיק לְצַדִּיק פְּלִאֲנֹן וְרָשָׁעִים מְלֹא רָע: ופרעה וביתו אני אעשה בהן דוגמא דכ' (בר' לך יב,יז) וְנִגְנַע ה' אֶת־פְּרִעָה נְגַעִים גְּדֹלִים

בדרך הסבר זאת תבין תבנית הטעמים של פְּכוּא אֲבָרָם - מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, וזהו להרבות בתפילה אל קב"ה לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה המרומזים בטעם זקא-גדול ובמלים מְצַרְיָמָה, הַמַּצְרִיִּים

קוב"ה מרומז ב- (בר' לך יב,יז) וְהִי - זקא-גדול, בתפקיד (שתי נקודות וקו) שהם יו"ד יו"ד ו"ו העולה בגי' שם הוי"ה, שכינתיה מרומזת במלים מְצַרְיָמָה, הַמַּצְרִיִּים שכל אחת עולה בגי' שכינ"ה.

תפילת שרה ממעמקי התיבה כעין תפילת יונה ממעמקי הדג, ומשמעות (ברלך יב,יג) אֲתֵתִי אֶתְּ יהיה כי שרה מאחה (מייחדת ומאחדת) קוב"ה ושכינתיה, על דרך רעיון [שפת אמת בר' לך התרנ"ד] אחות לנו שא(א)איתה כל העולם. אזי מתוך תפילת אברהם ותפילת שרה לא יהיו ניזוקים ואין זה מקרי נס.

(טט: ב,ג) עוד אופן שסומכין על הנס ע"פ ההסבר של [חידושי רבי שלמה קלוגר - יומא, ע' שסט (אוצר החכמה)] ... דמה דאמרינן בעלמא אין סומכין על הנס היינו בנס שלא הוחזק עדיין, אבל בנס שכבר הוחזק ודאי סומכין. רק היכא דיש תקנה בלי חשש איסור אף בכה"ג אין סומכין, אבל היכא דיש איסור אז סומכין על הנס וזה ברור ונכון לפענ"ד ודוק.

ע"פ זה ביאר הגמרא [יומא פב,א] ת"ר עוברת שהריחה בשור קודש ... ואם לאו מאכילין אותה וכו' עיין [מג"א סי' תריז סק"א] שכתב דבאמרה צריכה אני אף בלא נשתנו פניה נאמנת וכו'. והנה נראה ראייה לדבריו ממשנה מפורשת (משנה אבות פ"ה,מ"ה) בעשרה נסים שנעשו לאבותינו בבית המקדש דקאמר שם לא הפילה אשה מריח בשור הקודש מעולם, והביא שם התוי"ט [ד"ה לא הפילה] בשם רש"י שאם הייתה (המעוברת) מריחה (בשור קודש) בבית המקדש לא היו נותנים לה (לאכול) בשור קודש (שלא לחללו, במקום שלא השתנו פניה, כיוון שהוחזק הנס לא עוברים איסור וסומכין על הנס).

הערת [נחלת יעקב] יש להקשות על כללו של הרב שלמה קלוגר, אם כן מדוע לא ראשי כהן גדול לאכול בערב יוה"כ, הרי הוחזק בית המקדש למקום נס. ויש לומר שכללו של הרב שלמה קלוגר נאמר בשב ואל תעשה ולא בקום עשה. לכן למעוברת לא נותנים לאכול וסומכים על הנס, ולכהן גדול לא נותנים לאכול ולא סומכין על הנס.

(בר' לך יב,יז) וְיִרְאֶה הַמַּצְרִיִּים אֶת־הָאִשָּׁה כִּי־יִפְּחֶה הוּא מְאֹד - [זוהר כרך א (בראשית) פרשת לך לך [המתחיל בדף עו עמוד ב]] הוה נהורא כנהורא דשמשא ה"ד כִּי־יִפְּחֶה הוּא מְאֹד. מאי מְאֹד אלא דחמו בתיבה דיוקנא (נהרא) אחרא (טט: כי ראו בנוסף על שרה דיוקן אחר), דיוקן חוה. [רבה זוטא סז] ר' עזריה אמר ... יִפְּחֶה הוּא מְאֹד מאיקונין של חוה (טט:יז) יופיה עלה על יופיה של חוה).

[לקח טוב] ר' עזריה ור' יונתן ב"ר חגי בשם ר' יצחק אמר, איקונין של חוה היתה נמסרת לראשי דורות;. כתב ב-[פתשגן הדת, לנדא בעה"מ כפלים לתושיה בראשית יב,יא] שהוטבע בכה החן והיפוי שהוא תלוי רק בצניעות וסתר. וזהו ענין עין הרע שאמרו חז"ל ששולט בדברים טובים ויפים. ושאר דבריו בקצרה. כדי למנוע עין הרע צריך צניעות והסתר ... מפעולת יצר הרע ליפות העבירה וכל אשר יגדל האיסור מייפיה אותו ביתר שאת. ואם יאמרו אשתו זאת יחשקו בעבירה יותר, לכן כאשר היא תאמר (ברלך יב,יג) אֲתֵתִי אֶתְּ - אחותו אני לא יהיה בכח יצרם ליפות העבירה ולכן לא יפגעו בה וכו' וְתִתֵּנָה נַפְשִׁי בְּגִלְגָּלָה: (ברלך יב,יז) וְהִי כִּי־יִרְאֶה אֶתְּ פְּכוּא אֲבָרָם מְצַרְיָמָה וְיִרְאֶה הַמַּצְרִיִּים אֶת־הָאִשָּׁה לא ראו אותה כאשר ראו אותה אשתו רק כאשר היא אחותו או נכריה אשר אמנם יִפְּחֶה הוּא מְאֹד: אבל לא בערה במ אש היצר לנגוע בה.וכן פרעה לא חשק לנגוע בה, רק אמרו שהיא פנויה הראויה לפרעה.

אמרו חז"ל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו. וא"א זיכה את הרבים במה שלמד להם עבודת ה'. נמצא אם שרה תאמר אחותי על יד זה תחיה נפשו וימשך לזכות הרבים, ואין חטא בא על ידה וכן היה שניצלה שרה בזכות זה.

מוצע הסבר לאיזכור חוה לסיפור המעשה שכאן.

וְיִרְאֶה הַמַּצְרִיִּים אֶת־הָאִשָּׁה - מהפך פשטא זקא-קטן, שני לימודים כאשר לפחות אחד מהם יוצא מפשטו של הכתוב. לימוד (א) שרה פותחת בהיפוך והעלאת ניצוצי הקדושה שנפלו מ-שכינ"ה (גי' המצרי"ם) בעקבות מעשה חוה בחטא אדה"ר. תהליך שממשך ביציאת מצרים. והכתוב אחריו כִּי־יִפְּחֶה הוּא מְאֹד מלמד עליו (כעין מדה כ"ג או כ"ד מלב מידות שהתורה והאגדה נדרשים בה) כִּי־יִפְּחֶה - מקף כמברר בין יופי המעורר ליצר רע של עבירה ובין יופי שמעורר (יצר הרע) לעבודת ה' ולבנין עולם.

כִּי־יִפְּחֶה הוּא - מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, לימוד (ב) למרות שיופיה של שרה היה כיופיה של חוה (ע"פ [רבה זוטא]) בהפך מחוה לא בער במ היצר הרע לעבירה מפני רבוי סיבות (א) מפני שאברהם אבינו היה מזכה את הרבים שלמדם עבודת ה', והמזכה את הרבים אין חטא בא על ידו (ב) בזכות תפילת אברהם ותפילת שרה אל ה' (ג) בזכות צניעותה של שרה (ד) בזכות ששרה אמרה שהיא אחות אברהם אז לא פעל במ היצר העבירה.

דרך הסבר זאת שונה מהפירושים הידועים שביניהם נמצא כִּי־יִפְּחֶה הוּא ולכן רבים מרואיה התעוררו לומר שראויה היא לפרעה.

מְאֹד - המלה מזכירה את הנאמר בבריאה בסוף היום הששי (בר' א,לא) וְהָיָה־טֹב מְאֹד [בר' פ"ו, ט,ז] זה יצר הרע. והטעם של המלה מְאֹד - סלוק פועל בתפקיד הגבלת היצר הרע לשם בנין העולם.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תכיר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תכיר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תכיר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תכיר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

עוד דרך הסבר לזקא-גדול מבין הסברים אחרים היא כך: (בר' לך יב, יד) וְיָהִי – זקא-גדול, בתפקיד שלוש(ה) דברים לשעת ירידתם למצרים ולעתיד לבוא. אמנם [אור החיים] (בר' לך יב) ... לומד שני דברים (א) טובה גשמיית (ב) היפקדות בורע אנשים בדרך של סתירת האשה עם איש והיא נקיה. אלא שאברהם עשה זאת פעמיים אצל פרעה ואצל אבימלך ויצתה טהורה ולכן דינה שתפקד.

[אור החיים] (בר' לך יב) ... אכן נתכוון לבי' דברים הא' למען יטיבו לו בעבור אחותו טובה גשמיית. ועוד וחיתה נפשי וגו' על דרך מה שדרשו ז"ל (ברכות לא ב) בפסוק (ש"א א) אם ראה תראה שאם לא יפקידה (שלא נפקדה בילדים) תעשה שעל כרחך יראה לתת לה זרע ע"י שתלך ותסתור וכו' ותבדק כסוטה ונזרעה זרע. כמו כן חשב אברהם כי על ידי סתירת האשה עם האיש והיא נקיה ה' יפקדנה בכנים בדומין לו והוא אומרו וחיתה נפשי בפקודת הזרע בגללך

(בר' לך יב, יד) וְיָהִי – זקא-גדול, בתפקיד שלוש(ה) דברים נלמדים מכאן ע"פ [אור החיים (לך יב, יא, יב, יג)] (א) אין סומכים על הנס (ב) יעשה מה שבידו לעשות להגן מנזק בדרך הטבע. ב-[ב"ר לך פר' מ, ה] החביא בתיבה, היה מוכן לשלם כל סוג מכס (ב) לשנות מפני הסכנה ולכן פרסם שאחותו היא.

(בר' לך יב, יד) וְיָהִי – זקא-גדול, בתפקיד שלוש(ה) דברים ע"פ [ב"ר לך פר' מ, ה] (א) החביא בתיבה (ב) לשלם מכס מכל סוג שיוטל עליו (ג) [מלבי"ם] הלה מחירה לאומה, לשרי מצרים מפני שיופיה עלה על איקונין של חוה שנמסרו לראשי הדורות עד שנלקחה בית פרעה ומזה יש ללמוד שבכך עולה לעולם הבא. בכך הבטיח בטחונה ובטחוננו בדרך הטבע מפני ההמון. ולשלושה דברים אלו יש תמיכה ברבוי הפרטים הנרמז מתבנית הטעמים של פְּכוּיָא אַבְרָם – מרכא טפחא

(בר' לך יב, יד) וְיָהִי – זקא-גדול, בתפקיד שלוש(ה) דברים, שניים מהם שלא קשורים לאברהם ושרה ואחד הקשור לאברהם גיל מְצַרְיָמָה עולה שכינה. הקב"ה מכריח את אברהם אבינו ושרה אמנו לרדת מצרימה = שכינה"ה להכין את ירידת בני ישראל למצרים לגאול את הניצוצות הקדושים שנפלו שם (א) בשבירת הכלים (ב) בעקבות חטא אדם הראשון בשהותו במצרים. ובנוסף (ג) מדיבור אברהם אבינו (ראה רבינו בחי''). שרה אמנו כאשה היא הפותחת בגאולת השכינה כעין נוקבא דקוב"ה.

(בר' לך יב, יד) וְיָהִי – זקא-גדול, בתפקיד שלוש(ה) דברים, שניים מהם דיבורים ואחד מעשה, שגרמו לירידה למצרים. [רבינו בחי' (בר' לך יב, יג)] אמרי נא אחותי את. הנה זה החטא שחטא אברהם בשוגג, הוא שעליו היה גלות מצרים, ובודאי היה חטא גדול שהביא אשתו לעדיקת במכשול עון מפני פחדו פן יהרגוהו, והיה לו לבטוח בהש"י שיציל אותו ואת אשתו, ועוד שחטא בצאתו מן הארץ שנצטווה ויצא משם על אודות הרעב, והיה לו לבטוח בהש"י כי יפדנו ברעב ממות, ועל החטא הזה נגזר על זרעו גלות מצרים, כי במקום החטא שמה העונש, זה לשון הרמב"ן ז"ל. ולפי דעת רז"ל (נדרים לב א), היה גלות מצרים בחטא שאמר (בר' לך טו, ט) "במה אדע כי אירשנה", שכן אמרו במדרש: הוא אמר: במה אדע, והקב"ה א"ל: ידוע תדע. ונראה מזה שחשבוהו לחטא. ומ"מ בין לדעת רז"ל ובין לדעת הרב הכל היה חטא הדבור, ועליו נענשו בגלות מצרים ת"ל שנה, ומפני שהחטא הוא סבת הגלות והפורענות, נחלק לשלשה חלקים: חלקי חטא המחשבה, וחטא הדבור, וחטא המעשה, לכך יש על המשכיל להתעורר על קץ גלותנו זה שראוי להיות ג' חלקים יותר על גלות מצרים, כי מתוך שעמדו במצרים ת"ל שנה על חטא הדבור, ק"ו בבית ראשון שעבדנו ע"ז וחטאנו בג' חלקי החטא: במחשבה, בדבור ובמעשה, נגזר עלינו ת"ל שנה כנגד הדבור, ת"ל כנגד המחשבה, ת"ל כנגד המעשה, וזה חשבון דניאל: (דניאל יב, יא) "אשרי המחכה ויגיע לימים אלף ומאתים ותשעים", שהם ג' פעמים ת"ל,

בכור שור בראשית יב, יד

(יד) וְיָהִי הַמְצַרְיִים. האומה, ושכחו אותה, עד שבאו גם השרים לראותה, והשרים הללו אותה אל פרעה, ושלה ולקחה ולא בדק אחריה, אלא שמע מן שריו כי אמר להם "אחותי היא" ! ולכך לקה מיד, כי לא היה ראוי שיבא אליו מאמר מאת הקדוש ברוך הוא. העמק דבר בראשית יב, יד

כי יפה היא מאד. הוא מיותר, והרי כבר כתיב כי אשה יפת מראה את, אלא הוא התחלת הספור של אופן הצלתה בהשגחת ה', שראו אותה כי אינה יפת מראה לבד, אלא יפה היא מאד עד שהשכילו שאין יפה כמותה ראויה להם אלא להמלך לבדו, כמו כל דבר נפלא, ובזה נפטרה מהמון רב, וגם היסב טובת אברהם:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשורה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שיהי לפיטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיהי לפיטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקא-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.**

1.8 בראשית לך-לך יב,א (התש"פ)(בהשתתפות נחלת יעקב)

בראשית לך-לך יב,טו: וַיִּרְאוּ אֹתָהּ שְׁנֵי פְרַעֲה וַיִּהְלְלוּ אֹתָהּ אֶל-פְּרַעֲה וַתִּקַּח הָאִשָּׁה בֵּית פְּרַעֲה:

[במדבר רבה (וילנא) בלק פרשה כב, [במ' בלק כבג], נַרְא בְּלַק בְּרַצְפֹּר אֶת לְאֶשְׁרֵי-עֵשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאֶמְרֵי: מה ראה ראה בפורעניות שעתידה לבא על ישראל מכל שונאיו שכולם היו באים במלחמות ובשעבוד שהן יכולין לעמוד בהן וזה כאדם שמוציא דבר ועוקר אומה שלימה, וירא בלק נוח לרשעים שיהיו סומין שעניהם מביאין רעה לעולם בדור המבול כתיב (בר' נח וג), וַיִּרְאוּ בְּנֵי-הָאֱלֹהִים וְכַתִּיב (בר' ט כב), וַיִּרְא הֶסֶם אֲבִי כְנָעַן וְכַתִּיב (בר' לך יב,טו) וַיִּרְאוּ אֹתָהּ שְׁנֵי פְרַעֲה וְכַן כּוֹלֵם וְכַאֲן וִירָא בְּלַק, וִירָא בְּלַק מִשָּׁל לְמַלְךְ שֶׁהוֹשִׁיב שוֹמְרִים לְשִׁמְרוֹ מִן הַגִּיִּים וְהִיא בְּטוּחַ עֲלֵיהֶם שֶׁהִיו גְּבוּרִים עֲבַר הַגִּיִּים וְהַרְגָן וְהִיא מִרְתַּת עַל עֲצֻמוֹ וְכַן בְּלַק רָאָה מֵה עֲשׂו בְּסִיחּוֹן וְעוֹג שֶׁהִיא מַעֲלָה עֲלֵיהֶן שֶׁכָּר לְשִׁמְרוֹ וְנִתְיָרָא מֵעֲצֻמוֹ וְעוֹד שְׂרָאָה נְסִים שֶׁל נַחֲלֵי אֲרֹנָן.

[תורה שלמה קנג] (בר' לך יב,טו) וַיִּרְאוּ אֹתָהּ שְׁנֵי פְרַעֲה וְכַן- [תנחומא (בובר) בלק ב] מוסיף (בר' גו), וַתִּרְא הָאִשָּׁה ו- (בר' וישלח לד, ב) וַיִּרְא אֹתָהּ שְׁכֶם בְּרֹחֲמֹר – ודורש וירא, ויראו, נוח לרשעים שיהיו סומין, שעניהם מביאין מאירה לעולם, וגו' אבל ב- [לקח טוב] הראיה מביאה לשבח. [פסיקתא זוטרתא (לקח טוב)] (בר' לך יב,טו) וַיִּרְאוּ אֹתָהּ שְׁנֵי פְרַעֲה וַיִּהְלְלוּ אֹתָהּ אֶל-פְּרַעֲה. מתעלה היתה והולכת: וַתִּקַּח הָאִשָּׁה בֵּית פְּרַעֲה: אמרו אין זו ראוי, אלא לפלטיין:

(בר' לך יב,טו) וַיִּרְאוּ אֹתָהּ שְׁנֵי פְרַעֲה – מהפך פשטא מונח זקא-קטן, זקא-קטן מרמז לשני לימודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מהלימודים יוצא מפשט הכתוב. הדרשה שב- [במ' רבה] וב- [תנחומא] מלמדת שראיית רשעים מביאה פורענות. וזה מתאים לפירוש [אלשיך] (בר' לך יב,יד) שהעם המצרי לא עשו דבר ולא הכלימהו, אם לא שראו אותה שרי פרעה כו' שעל ידי כן [יב,טו] וַתִּקַּח כו' מה שלא עלה על לב אברם: [יב,טו] וַיִּהְלְלוּ אֹתָהּ – מרכא טפחא בתפקיד רבוי שבהים ומוסיף ב- [אגרא דכלה] כולם כאחד וע"פ [אלשיך] מיד ומי יעלה על לבו שיעשה דבר קשה כל כך ובנחיצות גדול.

ראיית שרה אמנו ע"י שְׁנֵי פְרַעֲה הביאה פורענות לפרעה ולכל מצרים. וזה היה הקדמה למכות מצרים וקריעת ים סוף כעונש על השיעבוד של עם ישראל. דרשה זאת על "ויראו" שונה מאד מהדרשות על (בר' לך יב,יד) וַיִּרְאוּ הַמִּצְרִיִּים וגם מפשט הכתוב כאן אשר שְׁנֵי פְרַעֲה וַיִּהְלְלוּ אֹתָהּ אֶל-פְּרַעֲה. אם כן מהפך פשטא הוציא הכתוב לגמרי מהפשט. (יב,טו) אֶל-פְּרַעֲה – מקף כבורר, ע"פ [באר מים חיים] בורר בֵּין הבאת הידיעה ודיון בה אצל פרעה בזמן מיוחד וּבֵין הבאת הידיעה והדיון בה מיידי. אין מדרך המלך לקחת אשה תיכף בכוחה למדינה וכאן באופן יוצא דופן הדבר התרחש מיידי. (יב,טו) אֶל-פְּרַעֲה – אתנה כמגביל כגון ב- [לקח טוב] שחשבו שראויה רק למלך.

[מדרש תנחומא (ורשא) פרשת צו] וכן הוא אומר בשרה אמנו (יב,טו) וַתִּקַּח הָאִשָּׁה בֵּית פְּרַעֲה שלא היתה מבקשת לילך והיו מפתין אותה, מלת "לקח" – מתפרשת במקומות אחרים כפתוי. (יב,טו) וַתִּקַּח הָאִשָּׁה – מרכא טפחא בתפקיד רבוי פתוי. [מדרש תנחומא (ורשא) פרשת בחקותי] (בר' ב,טו) וַיִּקַּח ה' אֱלֹהִים אֶת-יְהוָה וַיִּנְתְּנוּ בְּגוֹלְעוֹן לְעֵבֶרָה וּלְשִׁמְרָה: אין לשון ויקח אלא לשון עלוי כמה שנאמר (יב,טו) וַתִּקַּח הָאִשָּׁה בֵּית פְּרַעֲה, וכן הוא אומר (אסתר ב,ח) וַתִּלְקַח אֶסְתֵּר אֶל-בֵּית הַמֶּלֶךְ.

בראשית לך לך טז,ה: וַתֹּאמֶר שְׁנֵי אֶל-אֲבֵרָם חֲמִסֵּי עֲלֵיךְ

אֲנִי נִתְתִּי שְׁפָחְתִּי בְּחִיקָה וַתִּרְא כִּי הִרְתָּה וְאָקֵל בְּעֵינַיָה וְיִשְׁפֹּט ה' בֵּינִי וּבֵינֵיךְ:

[בבלי ראש השנה טז,ב] ואמר רבי יצחק: שלשה דברים מזכירין עונותיו של אדם, אלו הן: קיר נטוי, ועיון תפלה, ומוסר דין על חבירו. דאמר רבי (אבין) מסורת הש"ס: [חנן]: כל המוסר דין על חבירו הוא נענש תחלה. שנאמר (בר' לך טז,ה) וַתֹּאמֶר שְׁנֵי אֶל-אֲבֵרָם חֲמִסֵּי עֲלֵיךְ, וְכַתִּיב (בר' ח"ש כג,ב) וַיְבֹא אֲבֵרָם לְסֹפֵד לְשָׁרָה וּלְכַתְּמָה:

[רש"י מסכת ראש השנה טז,ב]. וכן (בבא קמא פד,א, צג,א)

מוסר דין - כמו וְיִשְׁפֹּט ה' בֵּינִי וּבֵינֵיךְ (בראשית טז), אומרים: כלום ראוי הוא שיענש חבירו על ידו? [פסיקתא זוטרתא (לקח טוב)] (בר' לך טז,ה) וַתֹּאמֶר שְׁנֵי אֶל-אֲבֵרָם חֲמִסֵּי עֲלֵיךְ ר' יודן בשם ר' יהודה ב"ר סימון אמר חומסני אתה בדברים שאתה שומע בזיוני ושותק, ר' ברכיה בשם ר' אבא בר כהנא אמר חמסי עליך בעי דינא גבך, משל לשני בני אדם חבושים בבית האסורים נמצא המלך עובר, אמר ליה חד תבע דיני דיני, פירוש ראה הדין שלי למה אני בבית האסורים, אמר המלך אפקוה, אמר ליה חבריה לההוא דאפקוה, יבעי דיני גבך, כלומר חמסי עליך, אילו אמרת קדם מלכא תבע דיני דידן, הוה גזר לאפוקי לן, השתא דאמרת בלשון יחיד, לך אפיק לדידי לא אפיק, כך אמרה שרה לאברהם חמסי עליך, שלא אמרת ואנו הולכים ערירים, אלא אמרת ואנכי הולך ערירי לך יחב ולי לא יחב, כיוצא בדבר הן לי לא נתתה זרע, לך יחב ולי לא יחב, לכך נאמ' חמסי עליך, ראויה היתה שרה להגיע לשניו של אברהם, ולפי שאמרה (בר' לך טז,ה) וְיִשְׁפֹּט ה' בֵּינִי וּבֵינֵיךְ: נתמעטו מחייה שלשים ושמונה שנה, ביניך כתיב (לא בגרסתנו) לומר הבן שלך, היינו דכתיב הנך הרה וילדת בן. מלמד שנכנסה בה עין רעה והפילה עוברא, שהרי כבר נאמר ויבא אל הגר ותהר, הנך הרה וילדת בן למה לי לכדאמרן, א"ר חנינא אילו אלישע הנביא אמר כן ברוח הקודש דיי:

[חידושי אגדות למהר"ל ראש השנה טז,ב] (אמרי' בתענית כז) הוא נענש תחלה. פי' כיון שהוא דין הרי הוא בדין תחלה כי המבקש דין על חבירו ראוי שיהיה הוא בעונש לפי שהמביא דין הוא נענש באותו דין גופיה כאשר ממשך הדין הוא קרוב לדין תחלה ולפיכך נענש תחלה מצד זה שהוא מביא את הדין על ידי צעקתו לכך נענש הוא תחלה שאין לו להביא הדין על ידי צעקתו לדין. [מהרש"א חידושי אגדות מסכת ראש השנה טז,ב] וכן במוסר דין שבוטח גם כן בזכותו שיענש חבירו מן השמים על ידו מביא לו להזכיר לו עונותיו להכריע זכותו נגד חבירו ומייתי ליה משרה וגם אם היה זכות שרה גדול אפשר דזכות אברהם היה מכריע. וכמפורש ב' החובל בדאית ליה דינא בארעא ומה שיש לדקדק בזה שם מפורש:

ע"פ [חידושי אגדות למהר"ל] ו- [מהרש"א חידושי אגדות] (בר' לך טז,ה) וְיִשְׁפֹּט ה' – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, בשמים בודקים את מוסר הדין תחלה בנוסף על הנמסר לדין, ומזכירים עוונות של המוסר כנגד עוונות הנמסר וזכויות המוסר כנגד זכויות הנמסר (בר' לך טז,ה) בֵּינִי וּבֵינֵיךְ – מרכא סלוק, כעין רבוי הגבלות, בדרך אחת זה רבוי הגבלות על זכויות המוסר. בדרך אחרת זה רבוי הגבלות על "המוסר דין חבירו לשמים נענש תחלה" זה רק כאשר יש דיין בארץ ולא פנה אליו, וגם זה רק כאשר לא הודיע המוסר לנמסר תחלה.

[שו"ע ח"מ הלכות חובל בחבירו סי' תכב] צריך החובל לפייס הנחבל שימחול לו, ובו ב' סעיפים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טבור ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תכר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תכר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תכר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תכר מרכא טפקא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכתה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכתה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושא/ים אחר/ים בתושבע"פ.

סעיף א החובל בחבירו, אף על פי שנתן לו ה' דברים (עד חמישה תשלומים), { א } אינו מתכפר לו עד שיבקש ממנו { ב } וימחול לו. { א }
{ ג } ואסור לנחבל להיות אכזרי מלמחול, { ב } { ד } כי אין זה דרך זרע ישראל, אלא כיון שבקש ממנו החובל ונתחנן לו { ה } פעם ראשונה א' ושניה וידוע שהוא שב מחטאו וניחם מרעתו, ימחול לו. { ג } וכל הממהר למחול הרי זה משובח, ורוח חכמים נוחה הימנו. הגה: { ו } ועיין בא"ח סימן תר"ו. { ד } אסור לבקש דין מן השמים על חבירו שעשה לו רעה. ודוקא דאית ליה דינא בארעא. וכל הצועק על חבירו (לשמים), הוא נענש תחלה (גמרא פ' החובל טט: בבא קמא פד, א, גג, א). וי"א דאפילו לית ליה דינא בארעא אסור לצעוק עליו, אא"כ הודיעו תחלה (הר"ן פ"ק דר"ה).

ע"פ רמ"א – המוסר ... כאשר יש דיין, כאשר אין דיין, ומסיים צריך תחלה להודיעו.
אפשר כי (בר' לך טז,ה) [תאמר שרני אל-אברם חמסי עליך], היא ההודעה
אנכי נתתי שפחתי בחיקך ותרא כי הרתה ואקל בעיניך – הוא ההסבר להודעה
ישפט ה' ביני וביניך – היא המסירה של הדין לשמים. ולפי הי"א אם אין דיין בארץ לא הייתה צריכה למסור דינו לשמים)
בהסבר כזה, עונשה של שרה בא מפני שלא פנתה תחלה אל בית דינו של שם ועבר.
מוצע לומר שתבניות הטעמים של הפסוק מלמדים על המצבים השונים שבהם יש או אין עונש למוסר דין חבירו לשמים.
והם מלובשים על מעשה אבות סימן לבנים.

אל-אברם – מקף בורר בין מצב ידיעה ובין מצב של אי ידיעה מבזוי שרה ע"י הגר,
(בר' לך טז,ה) [תאמר – קדמא, תנאי מוקדם לבקשת דין מן השמים על חבירו שעשה לו רעה כאשר אין דיין בארץ. זה נלמד מ-]רמ"א שר"ע
ח"מ הלכות חובל בחבירו סי' תכב, ס"ב] אסור לבקש דין מן השמים על חבירו שעשה לו רעה. ודוקא דאית ליה דינא בארעא.
(בר' לך טז,ה) [תאמר – קדמא, להודיע תחילה כפסק [רמ"א שר"ע ח"מ הלכות חובל בחבירו סי' תכב, ס"ב] וי"א דאפילו לית ליה דינא
בארעא אסור לצעוק עליו, אא"כ הודיעו תחלה (הר"ן פ"ק דר"ה)
(בר' לך טז,ה) שרני אל-אברם חמסי עליך – מונח זרקא מונח סגול, מונח ראשון מרמז לאפשרות לדרוש את התבנית זרקא מונח סגול פעמים
אחדות.
(בר' לך טז,ה) אל-אברם חמסי עליך – זרקא מונח סגול, בתפקיד כעין מוסיף ממין הענין על הענין, או כגורע ממין הענין מן הענין.
מוצעות הדרשות הבאות:

(א) [בבלי ר"ה טז,ב] המוסר דין על חבירו הוא נענש תחלה. (ב) [שר"ע ח"מ הלכות חובל בחבירו סי' תכב] סעיף א החובל בחבירו, אף על פי שנתן לו ה' דברים, { א } אינו מתכפר לו עד שיבקש ממנו { ב } וימחול לו.

(א) [בבלי ר"ה טז,ב] המוסר דין (כאן שרה) על חבירו (כאן אברהם) הוא נענש תחלה.
אל-אברם חמסי עליך – זרקא מונח סגול, בתפקיד כעין כגורע ממין הענין מן הענין.
(א) אברם חומס דיבורו (גורע מדיבורו) ואינו מוכיח את הגר על שמבזה את שרה; (ב) גריעת 38 שנה משנות חייה של שרה כי מסרה דין אברם לשמים [לקח טוב בר' לך טז,ה]
[מלבוש לשבת ויום טוב, האדמור אייכנשטיין י"ב, ע' תקסא (אוצר החכמה)] טעמי זרקא"א סגול"ל משמשים לצער (א) כי שרה אמנו אמרה מצערא דליבא לאברהם אבינו ע"ה שלא תהא הגר שפחה תירש גבירתה ח"ו. (ב) כדברי הגמרא (ר"ה טז,ב) שרה מסרה דין לשמים ונפטרה ראשונה.

אל-אברם – מקף כבורר בין ידיעת אברם שהגר מבזה את שרה ובין אי ידיעת אברם שהגר מבזה את שרה ועוד אם אברם יודע מהבזוי האם אינו מוכיח את הגר כי נאשה כאשר ולא כשפחה של שרה.
ע"פ [רש"י] שרה טוענת שאברם יודע מהבזוי שהגר מבזה את שרה
[רש"י] (בר' לך טז,ה) חמסי עליך – חמס העשוי לי, עליך אני מטיל העונש, [שפת"ח] לא חמס שאני עושה, טט: אלא שאתה אברהם עשית לי) כשהתפללת להקב"ה מה תתן לי ואנכי הולך ערירי, לא התפללת אלא עליך, והיה לך להתפלל על שנינו והייתי אני נפקדת עמך. ועוד, דברך אתה חומס ממני שאתה שומע² [שפת"ח] מהגר (בזיוני ושותק);
(בר' לך טז,ה) אל-אברם חמסי עליך – זרקא מונח סגול, בתפקיד כעין מוסיף ממין הענין על הענין, (א) [רש"י] (בר' לך טז,ה) חמסי עליך – חמס העשוי לי (שאברם גרע מתפילתו לצאצא את שרה), עליך אני מטיל העונש, (ב) [כתר יונתן] (בר' לך טז,ה) [תאמר שרני אל-אברם חמסי עליך כל עלבוני ממך – מהבזיון מהגר ע"פ [רד"ק] אברם לא ידע מהבזוי שהגר מבזה את שרה.

[רד"ק] (בר' לך טז,ה) חמסי עליך – החמס שאני לוקחת משפחתי, עליך הוא, כי אני לטובתך נתכוונתי שנתתיה לך כדי שיהיה לך זרע ממנה, ועתה נקלותי בעיניה ואתה לא תחוש ולא תייסר אותה ואני לכבודך איני רוצה לרדותה:
(בר' לך טז,ה) - וארז"ל (ר"ה ט"ז) כל המוסר דין (כאן שרה) על חבירו (כאן אברהם) הוא נענש תחלה, דכתיב, ויבא אברם לספוד לשרה ולבכותה, וזה אמרו בדברים שאין לקרא חמס עליהם כגון זה, כי אברהם אפי' היה יודע זה באמת היה מיסרה ולא קבלה, כי רחוק הוא שישתוק אברהם לקלון שרה אשתו, כ"ש משפחתה, ואף על פי שנשאת לו לאשה:
אל-אברם חמסי עליך – זרקא מונח סגול, בתפקיד כעין מוסיף ממין הענין על הענין, או כגורע ממין הענין מן הענין. וקשור הדבר אל כיצד לקח אברם את הגר (א) האם כשפחה או משוחררת אזי מוסיף מן הענין של שרי כאשר אברם, על הענין אשה במעמד גבירה.

כיצד לקח אברם את הגר (ב) האם כשפחה של שרה אזי גורע ממין הענין מן הענין כנלמד ב-[בבלי ראש השנה טז,ב] כל המוסר דין על חבירו הוא נענש תחלה. הגר כשפחה שרה מסורה בידיה ושרה מסרה דינה לשמים אולי במקום בבית דין של שם ועבר.
(ב) [שר"ע ח"מ הלכות חובל בחבירו סי' תכב] סעיף א החובל בחבירו, אף על פי שנתן לו ה' דברים, { א } אינו מתכפר לו עד שיבקש ממנו { ב } וימחול לו.
אל-אברם חמסי עליך – זרקא מונח סגול, בתפקיד כעין מוסיף ממין הענין על הענין, מוסיף על החמישה מיני דמים בקשת מחילה, ואין לה שיעור קבוע אלא הנחבל ימחול לחובל אחרי פעם או שתי בקשות מחילה כאשר ידוע ששב מחטאו וניחם מרעתו.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור) (ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תשפ"ב: תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא = מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא = מצרף; תבר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מנח רביע – לפחות 4 ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצני פסוק – היקף השלישי; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.

1.9 בראשית לך-לך יב,א (התשפ"א)

בראשית לך-לך יב,טז: ולאברם היטיב בעבורה ויהי'לו צאן ויבקר וחסמרים ועבדים ושפחות ואתנת ונמלים:

[פסיקתא זוטרתא (לקח טוב)] (בר' לך יב,טז) ולאברם היטיב בעבורה. כדרך שנא' באברהם נאמר בישראל, באברהם כתיב (בר' לך יב) ויהי רעב בארץ נגד אברם מצר'מה, ובישראל כתיב (בר' ויגש מזד) פ' קבד הרעב בארץ פנענו (במ' חקת כ,טו) ונגדו אבלינו מצר'מה, באברהם כתיב (בר' לך יג), ואברם פבד מאד במקנה פקסו וכו'הב; ובישראל כתיב (תה' קה,לז) ויוציאם פקסו וקבב ואין בשבטיו פושל: (בר' לך יב,טז) ויהי'לו צאן ויבקר וחסמרים ועבדים ושפחות - ... זקא-קטן ... זקא-קטן (שני זקא-קטן בין שני קיסרים) (כאן אתנה ... סלוק) בתפקיד כעין הקש או דבר חוזר וקורה, כאן כעין מה שארע לאברהם אבינו ארע לישראל. הקב"ה הוריד את ישראל למצרים בעל כרחם כדי לגאול ממנה ניצוצי קדושה שנופלו בה בבריאה ומשהות אדם הראשון בה 130 שנה. (במ' חקת כ,טו) ונגדו אבלינו מצר'מה – מהפך פשטא זקא-קטן, אחד משני הלימודים המרומזים בטעם זקא-קטן מוטעם ב-מהפך פשטא ללמד שלא מרצונם ירדו למצרים אלא כלשון (ההגדה של פסח) וירד מצרימה. אנוס על פי הדבור. (בר' לך יג,ג) ואברם פבד מאד – טפחא מונח אתנה, (תה' קה,לז) ויוציאם פקסו וקבב – דחי (=טפחא בכ"א ספרי תנ"ך כולל בתורה) מונח אתנה. הכסף והזהב היו בשביל בנין המשכן שבו שכנה התורה שנתנה בסיוני. וזה כמו תבנית הטעמים של (בר' א,א) בראשית פרא אלקים – טפחא מונח אתנה. יציאת מצרים מביאה למעמד מתן תורה ביום ששי בסיון. הבריאה הייתה על תנאי שבני ישראל יקבלו עליהם את התורה ועד אז הבריאה לא נשלמה.

(בר' לך יב,טז) ויהי'לו צאן ויבקר וחסמרים ועבדים ושפחות - ... זקא-קטן ... זקא-קטן (שני זקא-קטן בין שני קיסרים) (כאן אתנה ... סלוק) בתפקיד כעין הקש מאברהם אבינו שזכה לפרנסה בגלל שכבד לשרה אמנו, כך יכבד כל אחד מישראל את אשתו ויוזכה לפרנסה.

[המפתח לפרנסה, המחבר 052-713-9520/2] על הפסוק (בר' לך יב,טז) ולאברם היטיב בעבורה. [בבלי בבא מציעא נט,א] אמר ר' חלבו: לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו, שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו, שנאמר (בר' לך יב,טז) ולאברם היטיב בעבורה. והיינו דאמר להו רבא לבני מחווא: אוקירו לנשיכו כי היכי דתתעתרו. דרשו חז"ל ולאברהם היטיב מי שדרכו להטיב דהינו הקב"ה, ולמה הטיב? בעבורה – בגלל שבכסף זה יכבד אותה [מהרש"א] [בן יהוידע] מסביר שדרשו זה בגלל שכתוב ויהי'לו והיה צריך לכתוב ויתן לו מכאן שהפסוק מלמד על הקב"ה. ומוסיף בהערה כי [בניהו בן יהוידע על בבא מציעא נט,א] כתב בזה יובן המאמר אין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו, משום דהמוזן והפרנסה באה מן הבינה, שהיא סוד ה"א ראשונה דשמא קדישא. למדנו מכאן ב' דברים: (א) הברכה בבית שרויה בזכות האשה; (ב) כדי לזכות בברכה צריך הבעל לכבד את האשה.

[תורה תמימה הערה טז] (בר' לך יב,טז) ואף על פי דהלשון היטיב קאי על פרעה, אך הן כל הטובות מהקב"ה מתגלגלות ובאות באמצעות אנשים, ולפי"ז א"צ למש"כ מהרש"א דהגמרא מפרש דהיטיב קאי על הקדוש ברוך הוא, כי באמת אין פשט הכתוב מורה כן, ולפי מש"כ הענין מבואר בפשיטות:

בראשית לך-לך יב,יח: ויקרא פרעה לאברם ויאמר מה-זאת עשית לי למה לא-הגדת לי כי אשתך הוא: בראשית לך-לך יב,יט: למה אמרת אחתי הוא ואקח אתה לי לאשה ועתה הגה אשתך קח נלך:

[פסיקתא זוטרתא (לקח טוב)] (בר' לך יב,יח) ויקרא פרעה לאברם ויאמר מה-זאת עשית לי. אמר לו לא עשית עמי כתורה: למה לא הגדת לי כי אשתך היא. אתה לא-הגדת אבל הנגעים הגידו:

(בר' לך יב,יח) ויקרא פרעה לאברם – מהפך פשטא זקא-קטן, זקא-קטן מרמז לשני לימודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מהלימודים יוצא מפשט הכתוב. הפשט היא טענת פרעה לאברם מה-זאת עשית לי שהאשים את אברם בהבאת נגעים על פרעה וביתו. היוצא מן הפשט הוא, שאפשר להבין את הנאמר ב-[לקח טוב] אמר לו (אברם לפרעה) לא עשית עמי כתורה (כשלטון המקום לקחת את שרי בלי לשאול אותי מה קשרה אלי): (יב,יח) ויאמר - זקא-גדול – בתפקיד שלוש טענות של פרעה לאברם. לפי [לקח טוב] (א) מה-זאת עשית לי לא עשית עמי כתורה: (ב) למה לא-הגדת לי כי אשתך הוא (ג) אתה לא-הגדת אבל הנגעים הגידו.

[רמב"ן] (בר' לך יב,יח) ויקרא פרעה לאברם - יתכן כי כבוד הנגעים פתאום עליו ועל ביתו בעת אשר לוקחה שרה אל ביתו הרהר בדעתו לאמר מה זאת עשה אלהים לנו, ושאל אותה והגידה כי היא אשתו, ולכן קרא לאברהם והאשים אותו: (יב,יח) ויאמר - זקא-גדול – לפי [רמב"ן] בתפקיד שלוש נסיונות של פרעה לברר מאברם מעמדה של שרי. והן מסומנות בפירוש [רמב"ן] או כאשר אמרו רבותינו (ב"ר מא ב) שלקה בראתן שהמשגל קשה לו, וחשש כי שמא אשתו היא, (נסיון א) ואמר לו בספק (בר' לך יב,יח) מה-זאת עשית לי - להוציא מפיו האמת, כי אם היתה אחותו היה אומר אמנם אחותי היא (כי פרעה שמע על האחווה משרי כי כך נצטותה לומר ע"י אברם). (נסיון ב) ואמר (בר' לך יב,יט) ועתה הגה אשתך קח נלך - לראות מה ידבר ומה ישיב על תוכחתו, (נסיון ג) שאינו נאמר בפ' [רמב"ן] אלא משולב בו (יב,יט) למה אמרת למה אמרת (פרעה מהפך פשטא כי אברם לא אמר זאת אלא שרי) אנתה הוא ואקח אתה לי לאשה עד כאן (נסיון ג) המשך [רמב"ן] ואברהם שתק ממנו ולא השיב אותו דבר מרוב פחדו, אז הבין פרעה כי היא אשתו כאשר חשב, וצוה עליו פרעה אנשים לשלחם: ומיד (יב,כ) ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו אתו ואת-אשתו ואת-כל-אשר-לו: ולא דרש פרעה המתנות שנתן לאברהם (יב,טז) בטענת מקח טעות.

[אברבנאל בראשית יב] ... בקטע השייך לפירוש בפסוק (יב,יח)

השאלה הי"ד בתוכחת פרעה לאברהם והוא כי הנה יראה שעשה בדבריו ב' תרעומות הא' מ (יב,יח) מה-זאת עשית לי

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תחפ"ג: תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סודר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביעי – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישייה: קדמא – סדר קדימות; אולא – גרש – גרשיש'ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראס – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובה"פ.

לָמָּה לֹא-הִנְדַּתְּ לִי כִּי אֲשַׁתֶּךָ הוּא וזה מורה שאברהם לא אמר לו כלום ולכן אין מקום לתרעומת השני שאמר ל **לָמָּה אֲמַרְתָּ אֲחֹתִי הוּא** והם כדמות סותרים זה לזה. ג"כ שבראשונה אמר מלת **לָמָּה** (בייח) לא כן בשני ויקשה עם זה למה לא השיבו אברהם כי אמרתי רק אין יראת אלהים במקום הזה כמו שאמרו לאבימלך בהיותו הוא ואנשי ביתו יראי שמים כמ"ש הגוי גם צדיק תהרוג והשם הודה לו בצדקתו כמ"ש גם אנכי ידעתי כי בתם לבכך עשית זאת:

(התשובה לשאלה י"ד) **[אברבנאל בראשית יב]**

וספר הכתוב שפרעה הוכיח לאברהם באמרו **לָמָּה זָאת עָשִׂיתָ לִּי** (בייח) **מִה-זָאת עָשִׂיתָ לִּי** והנרא' שפרעה נתרעם על אברהם שתי תרעומות (תרעומת א) על הנגעים שנענש בהם והיה בידו של אברהם למנוע מהם ועל זה אמר **לָמָּה זָאת עָשִׂיתָ לִּי** ר"ל אתה היית סבת נגעים כש- **לֹא-הִנְדַּתְּ לִי ... כִּי אֲשַׁתֶּךָ הוּא** והייתי משיבה לך תכף הלקיחה ולא היו באים נגעים וזהו טעם לי שתאמר שתי פעמים **לָמָּה זָאת עָשִׂיתָ לִּי** **לָמָּה לֹא-הִנְדַּתְּ לִי** **וְעוֹד רִמַּז לּוֹ** באמרו **לָמָּה לֹא-הִנְדַּתְּ לִי** אם פחדת מלומר שהיא אשתך לשואלי' אותך פן יהרגוך הנה היה ראוי שתגיד לי בסתר שהיא אשתך כי אני מלך ולא רוצח ולא יאמר למלך בליעל ולא תהיה תפארתו לקחת אשת איש אחר לאשה וזהו התרעומת הראשון. **וְהַתְרַעְמוֹתָ בְּ** הוא אמרו **לָמָּה אֲמַרְתָּ אֲחֹתִי הוּא** ר"ל אם תשיבני על התרעומת הראשון שהיה לי לשואלו מאתך באמת כן הייתי עושה אלא שאתה אמרת אחותי היא לכל אדם ונסמכתי על אותו קול עד שחשבתי ללוקחה לאשה לא אמר שלקחה אלא שהיה בלבו ללקחה לאשה ואין דרך המלך לקחת לעצמו אשה והיא בעולת בעל. ואמרו זה להודיעו שהביא עליו קלון מתמיד וחרפ' רבה שהאש' שנכנס' בכיתו וארמונו לשם אישות ושיבה ויתנה לאיש אחר ותבעל לאיש אחר כמ"ש (שמואל ב' ג' ד) איש בושט לאבנר מדוע באת אל פלגש אבי כי לקח זה לחרפה בהיות אביו מת כ"ש אם היה בחייו. וכן שלמה המית את אדוניה אחיו על אשר שאל את אבישג לאשה אף על פי שהמלך לא ידעה וכבר היה מת כי היתה האשה שנתחדה בשום צד למלך אסורה להשתמש ממנה שום אדם ולכן אמר פרעה למה אמרת אחותי היא ואקח אותה לי לאשה. ואחרי שעשה שתי התרעומות האלה אמר בסוף דבריו **לָמָּה אֲשַׁתֶּךָ קַח נָלֶךְ** ר"ל **לָמָּה זָאת עָשִׂיתָ** שבאת האשה הזאת אל ביתי ושצריך אני להשיבה בעבור הנגעים מאי תקנתי על הקלון הנוגע אלי מזה אין לנו תקנה אחרת אלא **(תקנה א) (בייח) שתקח אשתך** ולך מכאן ולא תעמוד עוד בארץ מצרים פן תגלה חרפתי בכל יום שיאמרו זאת היתה אשת המלך ועתה היא אשת הדיוט. והנה נסתתמו טענותיו של אברהם ולא אמר כי אמרתי רק אין יראת אלהים במקום הזה כמ"ש לאבימלך לפי שעם היות זה התנצלות על אמרו אחותי היא אין ספק שלא היה בו התנצלות על התרעומ' הראשון ממה שלא אמר למלך בינו לבינו כי היתה אשתו והותרה בזה האש' הי"ד. **(תקנה ב) (בייח) וכדי שילך ממצרים ולא יתמהמה שם צוה עליו פרעה אנשים שישלחו אותו ואת אשתו ואת כל אשר לו (תקנה ג) (בייח) שלא יקחו מאומה ולא יהרגוהו ולא יקחו את אשתו בהיותו מגורש ולא בעבור הנגעים שנגעו בשבילו.**

(בייח) וְעָתָּה – זקא-גדול בתפקיד שלוש תקנות שתקן פרעה בעבור אברם: **(תקנה א) (בייח) שתקח אשתך** ולך מכאן מיד ולא תגלה חרפת פרעה **(תקנה ב) (בייח) צוה עליו אנשים שילחו את אברם, שרי, וכל אשר לו. (תקנה ג) (בייח) שהמלוים לא יפגעו באברם שרי וכל אשר לו.**

מוצג מהלך הסבר על פי פנימיות התורה.

(בר' לד יביח) לְאֲבָרָם נִאֲמָר – זקא-קטן זקא-גדול בתפקיד חישוב גי' על המלים המוטעמות ולימוד מהתוצאה של הסיכום של הגימטריאות ושל ההפרש מגי' הטעמים ז"ק ז"ג העולה יסו"ד מלכו"ת העולה תקע"ו (576) והמרמז לפרסום ידע א-לקי המרומז בכתוב. **(בר' לד יביח) לְאֲבָרָם נִאֲמָר** גי' המלים המוטעמות ז"ק ז"ג עולה 273 + 257 = 530 = מאוצר הגי' של הרב י"ר פאלוך זצ"ל:כרי"ש שכ"ר, אל"ה חמד"ת לב"י, מסל"ת (ישרים), תק"ל שם קדוש ההפרש מתקע"ו 530 - 576 = 46 = מאוצר הגי' של הרב י"ר פאלוך זצ"ל אגב"ל, אמ"ה, לו"י, מא"ה, אלי"ה, שם דמ"ב (זוהר פ' בשלה) מ'חלה ב'ת ד'וד **[ארמון על מכוננו, הרב ארמוני מ"ח, ערך 46]** מ"ו (46) עולה דמ"ב שם שישים וחמש משם ע"ב, ומורה בחיבורו על החסד הכפול. והופך פניו בהיפוך אותיותיו כנגד החיצונים, לשפוך חמתו עליהם. ואז דמ"ב נהפך להיות בד"ם. (לימוד א חסד שנהפך לדם) רמז לנגעים שבאו על פרעה וביתו. מ"ו (46) עולה לו"י אותיותיו מורין (כי לו"י) הוא בחינת וי"ו – תפארת, למ"ד הוא בינה, יו"ד הוא חכמה. **(בר' לד יביח) לְאֲבָרָם נִאֲמָר** – זקא-גדול בתפקיד שלוש מ"ו (46) עולה לו"י אותיותיו מורין (כי לו"י) הוא בחינת וי"ו – תפארת, למ"ד הוא בינה, יו"ד הוא חכמה.

(לימוד ב חסד שנהפך לדם) נושא התהפכות החסד לדם.

בברית בין הבתרים נאמר **(בר' לד טו,יב) וַיְהִי הַשָּׁמַיִם לְבָאֵר וַתִּרְדְּמָה נִפְלָאָה עַל-אֲבָרָם וְהָיָה אֵימָה חֲשֵׁקָה גְדֹלָה נִפְלֵת עֲלָיו: פ' [רש"י] וְהָיָה אֵימָה וגו' - רמז לצרות וחשך של גליות: וזה סיכום קצר של **[פרקי דרבי אליעזר פכ"ח]** שבו מדובר על ארבע גליות בבל, פרס, יון, רומי. הגלות המקדימה להן מרומזת בפסוק הבא **(בר' לד טו,יג) וַיֹּאמֶר לְאֲבָרָם יָדַע טָעַע פִּי-גָרָו וַיְהִי נִרְעָף בְּאַרְצָךְ לֹא לָקָם וְעַבְדִּים וְעָנָו אַתָּם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה: (בר' לד טו,יג) וַיֹּאמֶר לְאֲבָרָם** – מונח רביעי מרמז לפחות ארבע גליות אבל גם יכול להיות הרבה יותר. כפי' **[שפע חיים – רעוא דרעוין א בראשית תולדות. האדמו"ר הלבירשטאם יקותיאל יהודה, ע' קס –קסא]** וראה במראות אלקים את כל העתיד להתרחש עם בניו עד סוף כל הדורות ואת כל הצרות והתלאות והרפקאי דעדו עליה. ולהלן ההסבר. לפי **[סדר הדורות הרב שלמה היילפרין]** בשנת ב'י"ח הייתה ברית בין הבתרים וממנה עד יציאת מצרים ומתן תורה בשנת ב'תמ"ח עברו 430 שנה. אח"כ עברו 40 שנה במדבר בהנהגת משה רבנו, עד שנת ב'תפ"ח, 30 שנה בארץ-ישראל בהנהגת יהושע בן-נון עד שנת ב'תקי"ז, מכאן החלו ימי השופטים שאפיונם מתואר ב-**(שופטים ב,יב-כג) (שופטים ג,יא) וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-הַרְעָה בְּעֵינֵי ה' וַיַּעֲבְדוּ אֶת-הַבְּעָלִים: ... (שופטים ב,יג) וַיִּסְרְאֹף ה' בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּתְּנֵם בְּ-יַד-שֹׁטְטִים ... (שופטים ב,כד) וַיִּקַּם ה' שְׁפָטִים וַיִּוָּשְׁעוּם מִיַּד שֹׁטְטִים: (שופטים ב,כט) וַיִּהְיוּ יָמֵי הַשּׁוֹפֵטִים יָשָׁבוּ וְהַשְׁחִיתוּ מְאֹדָתָם ... (שופטים ב,כג) וַיִּנָּח ה' אֶת-הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה לְבַלְתִּי הוֹרִישָׁם כְּדִי שִׁימְשִׁיכוּ לְנוֹסוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל. כך מתחילות הגליות המובאות בברית בין הבתרים. המציק הראשון היה **(שופטים ג,ח) כִּשְׁבָן וַיִּשְׁעָמִים מִלְּפָנֶיךָ אַבְרָם נַחֲבִים** והשופט הראשון היה **(שופטים ג,ט) עַמְנִיָּאל בֶּרֶךְ לְפָנָיו** לפי אחת הדעות ב-**[סדר הדורות]** מעשי פסל מיכה ופילגש בגבעה, אע"פ שכתובים בסוף ספר שופטים, היו בימי כושן רשעתים בזמן עתניאל. הנפילה הרחנית אחרי מות יהושע והזקנים גרמה בין היתר למעשה פילגש בגבעה שאפשר שארע ב'תקמ"ז או מ"ח. סה"כ 530 שנה מברית בין הבתרים. מוצע לומר שהנאמר **(בר' לד טו,יב) וְהָיָה אֵימָה חֲשֵׁקָה גְדֹלָה נִפְלֵת עֲלָיו** שלאברהם אבינו היה גלוי נבואי כפי' **[רש"י] וְהָיָה אֵימָה וגו' – רמז ל(תחילת)צרות וחשך של גליות, נפילה בעבודת ה', שמירת התורה, מלחמות אחים: פרעה מודה על טעותו שלקח אשת איש לביתו, וזה עמד כקיסרוג על בני בנימין בגבעה שלא הודו על טעותם, ועוד במקום ששבט בנימין יעשה להם משפט על לקיחת אשת איש (אמנם ללא כתובה) יצאו למלחמה נגד שאר השבטים שבאו לעשות להם משפט. וכמעט שנכחד שבט בנימין מכלל ישראל, וגם משאר השבטים מתו אלפים רבים.******

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א: תמצית ההשערות; אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבו; מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגזול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישי: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מינוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכתה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכתה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

(יבט) בטענת מקח טעות.

(יבג) ויצו עליך פרה – מרכא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא והלכה או ענין לא שוה לפרטיה ביחס לנושא

אפשר שבעלי עבירה אחרים כלפי המלכות היו נענשים בעונש חמור כמו מיתה, עבדות, החרמת רכושם, גרוש אברם היה יוצא דופן

(יבד) אנשים – אתנה מגביל כפי [אברבנאל] שלא יקחו מאומה ולא יהרגוהו ולא יקחו את אשתו בהיותו מגורש ולא בעבור

הנגעים שנגעו בשבילו.

(יבע) וישלחו אתו ואת אשתו – מרכא תביר טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים עם הלכה או ענין לא שוה לפרטיה; תרעומת פרעה

היא על אברם על שתיקתו ולא על שרי אע"פ ש"פ [רש"י] (בר' לך יב) וינגעו ה' – במכת ראתן ... על-דבר שרי – על פי דבורה,

אומרת למלאך הך והוא מכה: [שפת"ח ג] דאל"כ אודות שרה מיבעי ליה: הקדוש ברוך הוא עשה זה הנס כדי שידע פרעה בשביל

שרה הוא נלקח. [נחלת יעקב]

דרך הסבר נוספת: (יבג) וישלחו אתו ואת אשתו – מרכא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא והלכה או ענין לא שוה

לפרטיה ביחס לנושא. אפשר שאנשים אחרים שהמלך דנם גם אם לא נענשו בגופם נהגו בהם עבדי המלך בזלזול, כגון לקחו נשותיהם.

גרוש אברם היה יוצא דופן גם ביחס האנשים המלווים אותו ביציאתו ממצרים.

ואת אשתו – מקפ כבורר בין התיחסות אל שרה כמגורשת מהמלך ובין התיחסות אל שרה כאשת אברם ולא מגורשת מהמלך. כאן אשת

אברם בלבד.

(יבז) ואת כל-אשר-לו – סלוק מגביל את המשלחים שלא יקחו מאברם מאומה. כל מקפ מרמז לברור משהו. כגון בורר בין שלקחו

מלוט ובין שלא לקחו מלוט. בורר בין שלקחו ממתנות פרעה לאברם ובין שלא לקחו. בורר בין שלקחו מעבדי אברם ושרי ולוט ובין שלא

לקחו. כאן לא לקחו מלוט, לא לקחו את מתנות פרעה, לא לקחו מעבדי אברם, שרי, לוט.

בראשית לך-יג, א: ויעל אברם ממצרים הוא ואשתו וכל-אשר-לו וקוט עמו הנגבה:

[פרקי דרבי אליעזר (היגר) - "חורב" פרק כ"ו] ... רבי יהושע בן קרחה אומר, מאהבתו אותה פרעה כתב לה בשטר כתבה כל ממונו, בין

קסף בין זקב בין עבדים בין קרקעות, וכתב לה את ארץ גשן לאתנה, לפיכך ישבו ישראל בארץ גשן שהיא של שרה אמנו. וכתב לה את

הקר בתו מפלגשו לשפקה.

וקרא לאברהם ואמר לו הרי אשתך וכל שטרות מתנותיה עמה, לך ואל תעמד בארץ הזאת, שצאמר [בר' לך יב, יט] הנה אשתך קח לך. וכתוב

אתה ויצו עליו פרעה אנשים. כל מה שצמנו לשרה נתן אבימלך לאברהם, שצאמר [יש' כ, יז] וישח אבימלך צאן וקבר ועבדים ושפחה. מעביר

לאברהם גבואו בארץ פנען עד ארץ פלשתים.

הסבר בפשט: (יבג) אברם ממצרים – קדמא ואולא – בתפקיד כעין כלל בנושא מתנות מלכים לאברהם על אודות שרה.

(יבז) ואשתו וכל-אשר-לו וקוט עמו – דרגא תביר מרכא טפחא, בתפקיד כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא.

התבנית מכילה שני ענינים או שתי הלכות. (ענין א) או (הלכה א) שעל כל אחד חל אותו (ענין א) או חלה אותה (הלכה א).

ע"פ [פרקי דרבי אליעזר פכ"ו] מתנות פרעה, מתנות אבימלך

(יגא) וכל-אשר-לו – מקפ מקפ אפשר שכל מקפ מלמד רב-מצב (א) לקח הכל (ב) לא לקח הכל. ע"פ [פרקי דרבי אליעזר פכ"ו]

פרעה כתב לה בשטר כתבה כל ממונו, בין קסף בין זקב בין עבדים בין קרקעות, וכתב לה את ארץ גשן לאתנה. אברהם לא לקח עמו

את ארץ גשן ועוד רכוש רב שבסופו של דבר הוציאו בני ישראל ממצרים. ועוד למוד על העתיד, לצערינו בבני ישראל שהתרבו

במצרים קרה ברור המרום ב-(יגא) וכל-אשר-לו – מקפ מקפ וחלק גדול מהם אבד במצרים.

(יגב) וכל-אשר-לו וקוט עמו – תביר מרכא טפחא, בתפקיד כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא ושעל על חלקם לא חל (ענין ב) או

לא חלה (הלכה ב). אפשר, שלוט היה מעדיף להשאר במצרים. ע"פ (א) [בר' לך יג, יז] כצאמר מצרים פאכה צער פ' [רש"י] ... ומדרש אגדה

דורשה לגנאי, על שהיו שטופי זמה, בחר לו לוט בשכונתם במסכת [הוריות י, ב]. (ב) [בר' לך יג, יז] אחריל הפך-לוט פ' [רש"י] כל זמן

שהרשע עמו היה הדיבור פורש ממנו [תנחומא ויצא י] (ולעיל שהיה לוט אצלו וכתוב [בר' לך יג, יז] ונרא ה' אלי אברם, באותה שעה

כשר היה וק"ל). [שפת"ח ת] כמו שמוכח מפ' [רש"י] שפירש לעיל (טט - יג) על שהיו שטופי זמה בחר לו לוט בשכונתם, וזה בא

לו מפני שהיה במצרים שהיו שטופי זמה למד מהם ועוד פ' [רש"י] (יג א) הסייע עצמו מקדמונו של עולם, משמע שקודם לכן צדיק היה.

אמנם לוט התישב בסדום שגם הם בני חם כמצרים, אבל ב-[פדר"א פכ"א] אומר שלוט הנהיג הכנסת אורחים כמו אברהם אבינו. אך

אפשר שלא רצה לשבת בארץ הנגב או בהר המוריה.

הנגבה – סלוק, מגביל מטרת אברהם אבינו – פ' [רש"י] לבוא לדרומה של ארץ-ישראל ... (ודרך הנגב) להר המוריה.

הסבר בפנימיות התורה:

ע"פ [פירוש הסולם לזוהר - בראשית פרשת לך לך מאמר וינגע ה' את פרעה אות קמג] אבל באברהם מה כתיב וכו': אבל באברהם

מה כתיב בו, (יגא) ויעל אברם ממצרים, שעלה ולא ירד, וחזר למקומו, למדרגה העליונה, שנתדבק בה בתחילה. ומעשה זו היתה

כדי להורות חכמה, שנתקיים בקיום שלם כראוי לו, ולא נתפתה אחר המצרים, ועמד בקיומו וחזר למקומו, הנגבה, זהו רוח דרום,

חסד דז"א, הוא מדרגה העליונה שאחז בה בתחילה, שכתוב [בר' לך יבט] הלוך ונסוע הנגבה. אף עתה הנגבה, דהיינו המקום שנתדבק

בו בתחילה.

אברהם ושרה ואח"כ בני ישראל היו חייבים לרדת למצרים ולהיצרף שם [שם אות קמד] תא חזי רזא דמלה וכו': בוא וראה סוד הדבר.

אם לא ירד אברם למצרים, ולא נצרף שם בתחילה. לא היה חלק גורלו בהקב"ה. כעין זה היה לבנינו, כאשר רצה הקדוש ברוך הוא

לעשותם עם אחד, עם שלם, ולקרבם אליו. אם לא ירדו מתחילה למצרים, ולא נצרפו שם, לא היו עם אחד שלו.

(יבג) ויעל – תלישא-קטנה = תרסא בתפקיד כעין מחיצה לעצמו המתבטא בבעל בחינה נעלה, שרש, דקוה ב- הנגבה מדרגה עליונה.

(יבד) אברם ממצרים – קדמא ואולא – כעין כלל הכולל את הפרטים הוא ואשתו וכל-אשר-לו וקוט עמו הנגבה:

(יבז) הוא – תלישא-גדולה – מלמד אלפניו ולאחריו בתפקיד כעין מחיצה לעצמו המתבטא בבעל בחינה נעלה, שרש, מקור,

אפשר ש- (יבג) הוא מרמז לשם הוי' כמאמר [רבנו בחיי] בפרשת ויצא בלידת יששכר [בר' ויצא לטז] בלידה הוא:

(יבג) ויעל תרסא בתפקיד מחיצת הגנה מלפני ירידת אברם ממצרים ובהיותו שם וביציאתו משם הוא – תלשא בלימוד אלפניו כמחיצת

הגנה על אברם ממל"ך מצרי"ם = מוצרים מלאכי חבלה וכד'. בלמוד לאחריו הוא – תלשא כשורש ואשתו – דרגא כקשר לשורש כדי שכל

הפרטים שנכללים עם אברם וקוט המתנדנד לא ינזקו, קצת ע"פ הסקה מ- [זוהר חדש – תיקונים כרך ב צד, א]. כעין [תה' פ"ג, ג] קיי-קסד

גדול עלי והצלת נפשי משאול תחתיה:

ב"ה טוב טעם ודעת למדינת (טורול) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: שבמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: תמצית ההשקפה: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבו; מוציא מפשט; מרכא = מאריך, דרנא – מפרש; תבר – מחלק; ממש; לא ממש; טקא – סוף-משפט; רבו מתפשות; מרכא טקא – קב' שעשויה לנלוו, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טקא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תבר טקא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תבר מרכא טקא – קבוצה שמעמטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק – סודר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרנא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקא-קטן – 2: זקא-גדול; 3: רביע – 4: מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישי: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גריש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבו, מיעוט, תלישא-קטנה = תרא – דרוש בפסוק שעות. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעות. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיו נושא/אח/ח' בתשובה"פ.

אמר עד שיפשיילו כליו (בגדי) לאחוריו (שמביש את האדם). (למוד ג) וכל כך למה, דאמר מר אכסנאי פוגם. (למוד ד) ונפגם. (איך האכסנאי פוגם?). (תשובה ללמוד ג) מה הכל אומרין מכווער בעל הבית שלא סבל טורח אכסנאי. (איך האכסנאי נפגם?) (תשובה ללמוד ד) ומכווער אכסנאי שלא סבל טורח בעל הבית.

איש ואשתו מביאים חיבור לשכינה. [זוהר כרך א (בראשית) פרשת בראשית דף מט עמוד ב] אמר רבי פנחס הא יתיבנא, מאלין מלי מעלייתא דאת אמר בכל יומא בעינא למשמע (השמיענו מדברריך המעולים הנאמרים כל יום), פתח רבי שמעון ואמר (בר' לך יג), ויכלו למסעיו למסעו מבעי ליה מאי למסעיו אלא תרין מטלנין אינון (שני מסעות הם) חד דידיה וחד דשכינתא דהא כל בר נש בעי לאשתכחא דכר ונוקבא בגין לאתקפא מהימנותא וכדין שכינתא לא אתפרשא מניה לעלמין.

[פירוש הסולם לזוהר - בראשית פרשת בראשית ב מאמר מאן דנפיק לארחא אות רכג] פתח רבי שמעון ואמר, (בר' לך יג), ויכלו למסעיו מנגב וגו' ויכל למסעיו למסעו מבעי ליה, מאי למסעיו, פתח ר' שמעון ואמר, כתיב (ג,ג) ויכלו למסעיו שהוא לשון רבים היה צריך לומר למסעו, לשון יחיד, למה אומר (ג,ג) למסעיו לשון רבים. אלא תרין מטלנין אינון חד דידיה וחד דשכינתא, אלא שני מסעות הם, א' מסעו עצמו, ב' מסע השכינה. דהא כל בר נש בעי לאשתכחא דכר ונוקבא בגין לאתקפא מהימנותא, וכדין שכינתא לא אתפרשא מניה לעלמין, שהרי כל אדם צריך להמצא תמיד זכר ונקבה, כדי לחזק האמונה, ואז אין השכינה מסתלקת ממנו לעולם.

(בר' לך יג), ויכלו למסעיו – מיעוט לשון רבים שניים, אלו שני מסעות, א' מסעו עצמו, ב' מסע השכינה. לכן תבנית הטעמים של (בר' לך יג), ויכלו למסעיו – פשטא זקא-קטן, כאשר זקא-קטן בתפקיד שני למודים מלמדת שני למודים אחרים. וזה שמלמד [זוהר שם] (בפירוש הסולם) כל אדם צריך להמצא תמיד זכר ונקבה (שניים המהווים קדושה של שלמות משפחתית המרומו במלת אהלה הכתובה גם ב- (בר' לך יג), ויכלו למסעיו מנגב וגו' ויכל למסעיו למסעו מבעי ליה מאי למסעיו, פתח ר' שמעון ואמר, (בר' לך יג), ויכלו למסעיו למסעו מבעי ליה מאי למסעיו, פתח ר' שמעון ואמר, כתיב (ג,ג) ויכלו למסעיו שהוא לשון רבים היה צריך לומר למסעו, לשון יחיד, למה אומר (ג,ג) למסעיו לשון רבים. אלא תרין מטלנין אינון חד דידיה וחד דשכינתא, אלא שני מסעות הם, א' מסעו עצמו, ב' מסע השכינה. דהא כל בר נש בעי לאשתכחא דכר ונוקבא בגין לאתקפא מהימנותא, וכדין שכינתא לא אתפרשא מניה לעלמין, שהרי כל אדם צריך להמצא תמיד זכר ונקבה, כדי לחזק האמונה, ואז אין השכינה מסתלקת ממנו לעולם.

לפי הלמוד של [זוהר שם] הכתוב (בר' לך יג), ויכלו למסעיו הוא מקור ההשראה ללמוד ב- [בבלי ברכות יד,א] ולהלכה הנלמדת ממנו בפסוק [רמב"ם] ו- [שור'ע] ... דאמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיאן: אסור לו לאדם לעשות חפציו קודם שיתפלל, שנאמר: (תה' פה,יד) צדק לפניו יסלף ויפגם לגרף פועמיו: ואמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיאן: כל המתפלל ואחר כך יוצא לדרך - הקדוש ברוך הוא עושה לו חפציו, שנאמר: (תה' פה,יד) צדק לפניו יסלף ויפגם לגרף פועמיו: אסור [רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פ"ו ה"ד] אסור לו לאדם שיטעום ד כלום או שיעשה מלאכה מאחר שיעלה עמוד השחר עד שיתפלל תפלת שחרית, וכן לא יכניס לפתח חבירו לשאול בשלמו קודם שיתפלל תפלת ה שחרית, ולא יצא בדרך קודם שיתפלל, אבל טועם ועושה מלאכה קודם שיתפלל מוסף וקודם מנחה, אבל אינו סועד ו סמוך למנחה.

[שור'ע אר"ח הלכות תפילה סימן פט סעיף ג] (ט' ג') יא אסור לו יא [ז] להתעסק (יח) בצרכיו, <ג> ר' י [יב] א' או יב [יט] לילך לדרך, יג [כ] עד שיתפלל תפלה י' י"ח. (ויש מקילין, לאחר שאמרו מקצת ברכות, קודם שאמרו ברוך שאמר, וטוב להחמייר בזה), (תורות הדוש סי' י"ח) (י' ז') { ד } יג * (כא) ולא לאכול ולא לשתות, ח' יא ר' א' אכל (כ') יד [כב] מים יא' { יא' מותר לשתות קודם תפלה, ז' < בין בחול ט' טון ובין יג' } בשבת יב' ו"ט. * וכן אוכלים ומשקין יב טז] לרפואה, (כד) מותר. יג' {

[שאלות דרב אחאי פרשת לך שאליתא ח] א"ר אלעזר לעולם יקדים אדם תפלה לצרה שאילמלא לא הקדים אברהם אבינו תפלה (ג,ג) בין בית-אל ובין העי: לא נשתייר משונאיהם שריד ופליט (בקרר הראשון של יהושע בעי) ומנלן דצלי אברהם אבינו בין בית אל ובין העי שנאמר (בר' לך יג), ויכלו למסעיו מנגב ועד-בית-אל עד-המקום אשר-היה שם אהלה בתחלה בין

בית-אל ובין העי: (בר' לך יג), אל-מקום המזבח אשר-עשה שם בראשונה (ובסיפא נאמר) ויקרא שם אברהם בשם ה': (לקח טוב) זו תפילת אברהם (טט: על העתיד) ריש לקיש אמר כל המתאמץ בתפלה שלמטה לא יהיו לו צרים למעלה שני (איוב לו,ט) היצרך שועד לא בצרך לכל מאמצייך: ר' יוחנן אמר לעולם יבקש אדם רחמים שיהו הכל מאמצין כחו מלמט' ושלא יהו לו צרי' מלמעלה וכד מצלי מתבעי למיקם באימתתא דאמר רב חסדא בר ביזנא א"ר שמעון חסידא המתפלל צריך שיראה את עצמו כאילו שכינה שרוייה כנגדו שני' (תה' טו,ח) שוית' ה' לנגדי תמיד כי מימיני בלא-אומט': ומיתבעי ליה לכווני דעתיה דתניא המתפלל צריך שיוכין לבו. אבא שאול אומר סימן לדבר דכתיב (תה' יז) תקין לפם תקשיב אונגו: ומיתבעי ליה לצלויי בהדי ציבורא דאמי' רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי אין תפלתו של אדם נשמעת אלא עם הציבור שנאמר (תה' טז,ד) ואני תפלתי לך ה' עת רצון אימתי עת רצון בשעה שהציבור מתפללין. רב

נחמן בר יצחק אמ' מהכא (איוב לו,ה) הן-אל גביר ולא ימאס לפניך קח לב: רבי יוסי בר חנינא אמר מהכא (ישעי' מט,ח) בעת רצון עניתיך תניא נמי הכי רבי יונתן אומר מנין שאין הקדוש ברוך הוא מואס בתפלתן של רבים שנאמר (איוב לו,ה) הן-אל גביר ולא ימאס לפניך קח לב: א"ר יוחנן בתחלה הוא אומ' (תה' נא,ז) אדני שפתי תפתח ופי גידי תהלקח: ולבסוף אומ' (תה' יט,ט) הני רצון אגריי ונגיון לבי לפניה ה' צורי וגאלי: ומצוה לצלויי צלוחתא דצפרא עם הנך החמה כדי שיהא סומך גאולה לתפילה ונמצא מתפלל ביום הני מילי לוותיקים אבל לכלי עמא כדתנן תפלת השחר עד חצות ר' יהודה אומ' עד ארבע שעות.

(ג,ג) בין בית-אל – מקף כבורר בין (א) משמע "בית אל" שם המקום ובין (ב) משמע מקום כנוס צבור לעבודת השם ותפלה. כאן ע"פ [שאלות דרב אחאי שם] (ג,ג) בין בית-אל – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב מלמד על משמע (ב) (ג,ג) ובין העי' – מרכא סלוק, מרכא מגביל, בשה"כ רבוי הגבלות כאן על זמן תפלת שחרית.

(בר' לך יג), ויקרא שם אברהם – מרכא תביר טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא והשונים בהלכותיהם או עניניהם ביחס לנושא. (למוד א) תפילה עם הצבור היא תפלה של עת רצון ואין הקב"ה מואס בתפלתן של רבים, ובוזה היא מעולה מתפלת יחיד. (למוד ב) הקריאה בפעם זאת היתה שונה מהפעם הקודמת, ע"פ [זוהר כרך א (בראשית) פר' לך פד,א] מקודם עלה אברהם מלמטה כלפי מעלה. עכשיו ירד מלמעלה למטה כאשר הוא דבוק בלמעלה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשקפה: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מוציא ממוקם; מרכא = מרכא עם הלכה שיהי' לפרטיה; מרכא חביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיהי' לפרטיה; חביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטית חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סודר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביעי – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש – גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.**

1.12 בראשית לך-לך יב,א (התשפ"ד)

בראשית לך-לך יג,ד: אַל-מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר-עָשָׂה שָׁם בְּרֵאשִׁיתָ וַיִּקְרָא שְׁם אַבְרָם בְּשֵׁם ה':

[זוהר כרך א (בראשית) פר' לך פד,א] ... תו רשים ואמר (ברלך יג,ד) אַל-מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר-עָשָׂה שָׁם בְּרֵאשִׁיתָ דכתיב (ברלך יב,ז),

לֵה' הַנְּרָצָה אֱלֹוִי, וכדין (ברלך יג,ד) וַיִּקְרָא שְׁם אַבְרָם בְּשֵׁם ה': כדין אתדבק במהימנותא שלימתא (אמונה שלימה),

תא חזוי בקדמתא סליק מתתא לעילא דכתיב (בר' לך יג,ד) וַיִּקְרָא ה' אֶל-אַבְרָם, וכתיב (ברלך יב,ז) לֵה' הַנְּרָצָה אֱלֹוִי, ודא הוא דרגא קדמאה כדאמרן אבן שלמה (מסע נבנה וכתיב למסעו) ולבתר הלוך ונסוע הנגבה, דרגא בתר דרגא עד דאתעטר בדרום חולקיה ועדיה (חלקו וגורלו), לבתר סתים מלה כד סליק ואמרי ליי' סתם דא עלמא עלאה ומתמן נטיל בדרגין ונחית מעילא לתתא ואתדבק כלא בתריה כדקא יאות, והכא כד תסתכל בדרגין תשכח רזא דחכמתא עלאה, מה כתיב (בר' לך יג,ד) וַיִּלְךָ לְמִסְעֵיו מִנֶּגֶב מסטרא דימינא שירותא דעלמא עלאה סתימא עמיקא לעילא עד אין סוף ונחית דרגא בתר דרגא (עד) (יג,ג) מִנֶּגֶב וְעַד-בֵּית-אֵל מעילא לתתא, וכתיב (ברלך יג,ד) וַיִּקְרָא שְׁם אַבְרָם בְּשֵׁם ה': אדבק יחודא בתריה כדקא יאות דכתיב (ברלך יג,ד) אַל-מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר-עָשָׂה שָׁם בְּרֵאשִׁיתָ, מאי אֲשֶׁר-עָשָׂה שָׁם דסליק לה מתתא לעילא והשתא נחית בדרגין מעילא לתתא בגין דהיא לא תעדי מאינן דרגין עלאין ואינן לא יעדון מנה ויחיד כלא ביחודא חדא כדקא יאות, כדין אתעטר אברהם והוה חולק עדיה דקודשא בריך הוא ודאי, זכאין אינן צדיקיא דמתעטרי ביה בקודשא בריך הוא והוא מתעטר בהון, זכאין אינן בעלמא דין וזכאין אינן בעלמא דאתי, עלייהו כתיב (ישעיהו סב,א) וְעַמְלֵךְ פִּלְגֵם צִדִיקִים לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֶרֶץ גִּזְרֵם מִטְעֵי מַעֲשֵׂה יְדֵי הַלְתַּפְאָרָה.

ע"פ [פירוש הסולם = פ"ס] [קס] בשעה שאברהם בא לארץ נראה לו הקדוש ברוך הוא. כמו שאמרנו, שכתוב (ברלך יב,ז) לֵה' הַנְּרָצָה אֱלֹוִי. והשיג שם אור הנפש, ובנה מזבח למדרגה זו. לאחר זה כתוב, הלוך ונסוע הנגבה, שהשיג בזה אור הרוח. ואחר כך, שעלה להתדבק תוך אור הנשמה שהיא ספירת בינה הנק' עלמא דאתכסיא. כתוב אז ויבן שם מזבח, סתם. שלא כתוב לה' הנראה אליו. אשר זה הוא נשמה, שהיא סתומה מכל סתום. וע"כ לא כתוב בה לה' הנראה אליו, כמו שכתוב באור הנפש.

ע"פ [קסא] אברהם ירד למצרים כדי להצטרף ע"י עמידה בנסיון האורות שלהם (טט: המתעים), ונצטרף ומיד יועיל ממצרים כלומר היה לו עליה במדרגה רוחנית וזכה לאור החיה שהיא ספירת חכמה דצד ימין דהיינו חסד שעולה לעת גדלות ונעשה חכמה. אמנם יש גם במדרגה זו ה' מדרגות נרנח"י ועתה זכה למדרגות הראשונות שבה כמ"ש להלן.

ע"פ [קסב] בחכמה עליונה נתדבק בהקב"ה ונעשה ימינו של העולם. ועל זה מרמז הכתוב כבד מאד – ממזרח שהיא ספירת תפארת, במקנה, מצד מערב, שהוא מלכות. בכסף, מצד דרום, שהוא חכמה. בזהב, מצד צפון, שהוא בינה. ע"פ [קסד][קסה] (בר' לך יג,ד) וַיִּלְךָ לְמִסְעֵיו לפקוד את מקומות מדרגותיו הקודמים כדי לתקנם ולחברם אל מדרגתו שהיא חיבור חסדים עם חכמה. [קסו] בחזרתו לבית-אל מקום (ברלך יג,ג) אֶהְיֶה בְּתַחֲלָה אהל"ה כתיב ב"ה" מורה על מדרגתו הרוחנית בתחילה היא ספירת בינה, ובחזרתו אברהם במדרגת חכמה וחסד מתחבר אל מדרגת בינה ומעלה אותה וחיבור זה נקרא אמונה שלימה. [זוהר ויקרא פרשת אמור מאמר תקיעת שופר] של ראש השנה, מלמד שע"י התעלות אברהם אבינו במדרגות רוחניות אל החכמה העליונה הוא מתקן נתק בין בינה לחכמה לחיבור ביניהם ומתקיעות שופר תחתון מתעוררות תקיעות שופר עליון, וזורם שפע חיות א-לקית אל הבריאה).

[פסיקתא זוטרותא (לקח טוב)] (בר' לך יג,ד) וַיִּקְרָא שְׁם אַבְרָם בְּשֵׁם ה': זו תפלה:

[רד"ק] (ברלך יג,ד) אַל-מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ – הוסיף לבאר עוד להודיע כי לא נטה אהלה במקום אחר באותו ההר אלא באותו מקום שעשה שם המזבח בראשונה, וכל זה להודיע כי ראוי לאדם לקבוע מקום לתפלתו ולעבודתו את ה'; כי יותר לבו נכון במקום שהוא רגיל בו: (ברלך יג,ד) אַל-מְקוֹם – מקף ע"פ [רד"ק] כבורר בין תפילה ועבודת ה' בכל מקום שהוא ובין ראוי מקום קבוע לתפילה ועבודת ה'.

(ברלך יג,ד) אַל-מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ – פשטא זקא-קטן, זקא-קטן בתפקיד שני למודים. פשטא מרמז לשני הלמודים בפשט. (למוד א) מקום לקרבנות (למוד ב) מקום תפלה קבוע, [בכור שור] (טט: תפילת הודיה) על שהשיבו שלם מנסיון הירידה למצרים. בלמוד ע"פ פנימיות התורה (ברלך יג,ד) אַל-מְקוֹם – מקף ע"פ [מלבי"ם] בורר בין מזבח ראשון בשכם שבו לא קרא שם ה' בפרסום ובין מזבח מזורחית לבית-אל שבו קרא בשם ה' לפרסם אלהותו ברבים ימים רבים. וע"פ [זוהר כרך א (בראשית) פר' לך פד,א] לעיל חזר לפרסם שם ה' מדרגה רוחנית גבוהה מאשר קודם לירידה למצרים.

(בר' לך יג,ד) אַל-מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ – פשטא זקא-קטן, זקא-קטן בתפקיד שני למודים. פשטא בתפקיד הערך אחד. (למוד א) הרוחני של נפש אברהם אבינו בגולה הייתה בעלת שתי מדרגות רוחניות נפש רוח, בהקימו המזבח בין בית-אל ובין זכה למדרגה שלישית, גבוהה ימנפש רוח היא הנשמה המרומזת בטעם פשטא בתפקיד של הערך אחד.

(ברלך יג,ד) אֲשֶׁר-עָשָׂה – מקף כבורר בין הבנה שהגיע למעלת אמונה שלימה ובין שלא הגיע למעלת אמונה שלימה.

(ברלך יג,ד) אֲשֶׁר-עָשָׂה שָׁם – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, אחרי שנוספה מדרגת נשמה אברהם אבינו הבין שלא הגיע למעלת אמונה שלימה, שעליו לצרף עצמו נגד חכמה מתעה – אורות מתעים. בעומדו בנסיון האורות המתעים, זכה למדרגות רוחניות של חיה ויחידה מעל הנשמה, שעל ידם הגיע לחכמה עליונה ולחיבור שיעלה את הבינה אל החכמה ויפתח זרימת שפע חיות א-לקית לבריאה. דבר ש-בְּרֵאשִׁיתָ היה מוגבל מהשגה.

(ברלך יג,ד) אֲשֶׁר-עָשָׂה שָׁם בְּרֵאשִׁיתָ – אתנה כמגביל מרמז על הנתק בין ספירת בינה וספירת חכמה עד שאברהם אבינו הגיע לאמונה שלימה ובחזרתו הרים את הארץ למדרגות רוחניות גבוהות מאשר הייתה קודם לכן. כעין מקדש את הארץ להכינה למשכן א-לקי עליה. אפשר שזה נתמך במה שכתב ה-[כלי יקר] (בר' לך יג,ד) על (בר' לך יג,ד) אַל-מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ ולקמן פרשת ויצא (כח יז) פירש רש"י שבא בית המקדש לקראתו עד בית אל ופירשו המפרשים שמאותו זמן והלאה נתחברו שני המקומות מקום בית המקדש ובית אל והיו למקום אחד.

(בר' לך יג,ד) וַיִּקְרָא שְׁם אַבְרָם – מרכא חביר טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא והשונים בהלכותיהם או עניניהם ביחס לנושא. (למוד א בפשט) תפילה עם הצבור היא תפלה של עת רצון ואין הקב"ה מואס בתפלתן של רבים, ובוה היא מעולה מתפלת יחיד. (למוד ב בפנימיות) ע"פ [זוהר כרך א (בראשית) פר' לך פד,א] הקריאה – התפילה לה' בתחילה הייתה כאשר אברהם היה רוחנית נפש רוח נשמה והשיג דיבוק בספירת בינה, תפילתו הייתה מלמטה כלפי מעלה. בחזרתו למקום המזבח שאירה בו מדרגת רוחנית של חיה ויחידה והוא דבוק בחכמה עליונה עם חסד ומעלה את ספירת בינה לחיבור ומשפיע דרכה את השפע הא-לקי מלמעלה למטה כאשר הוא דבוק בלמעלה.

(בר' לך יג,ד) וַיִּקְרָא שְׁם אַבְרָם בְּשֵׁם ה' – מרכא מרבה סלוק מגביל. מוצע לומר שהנלמד בתורה שבעל-פה במקורות אחדים על "בשם

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טבור ל) כי במצוותך האמנותי – ההללים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשקפה: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מוציא מפשט – מוציא מפשט; מרמז = מאריך, רבוי; דרזא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרמז טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרזא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; מרמז תביר טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בר"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרמא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביעי – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

ה" עשוי להיות מבוסס גם על תבנית הטעמים שכאן.

- (א) **[בבלי סוכה לח,ב]** הוא אומר ברוך הבא והן אומרים בשם ה' מכאן לשומע כעונה.
- מכאן [רמב"ם הל' ברכות פ"א ה"א]** כל השומע ברכה מן הברכות מתחלתה ועד * סופה ונתכוון לצאת בה ידי חובתו יצא ואף על פי שלא ענה אמן, וכל העונה אמן אחר המברך הרי זה כמברך (מגבלה א) והוא שיהיה המברך חייב באותה ברכה, היה המברך חייב מדברי סופרים אע"פ שהיה חייב מן התורה (מגבלה ב) לא יצא ידי חובתו עד שיענה או עד שישמע ממי שהוא חייב בה מן התורה כמוהו.
- (ב) **[בבלי סוכה לח,ב]**, אמר רבא: לא לימא איניש ברוך הבא והדר (אחרי שהיה) בשם ה' אלא ברוך הבא בשם ה' בהדדי (ביחד, ברצף)
- (ג) **[תוספתא פסחים ליברמן פ"י ה"ז]** המקרא את בניו ובנותיו קטנים (מגבלה ג) צריך להיות עונה עמהן במקום שעונין, באי זה מקום הוא עונה הגיע לברוך הבא אומר עמהן בשם ה' הגיע לברכונכם אומ' עמהן מבית ה'.

בראשית לך לך יגה: וְגַם לְלוּט הֵהָלַךְ אֶת-אַבְרָם

וְגַם לְלוּט – גירסת כת"ר מקף זקף-קטן. **וְגַם לְלוּט** – גירסה אחרת: קדמא זקף-קטן בתיבות מוקפות. כעין מידה ל"א מל"ב מידות מוקדם שהוא מאוחר בענין.

[בבלי בבא קמא צג,א] א"ל רבא לרבה בר מרי, מנא הא מילתא דאמרי אינשי: בתר מרי ניכסי ציבי משך (אחר בעל הנכסים העצים (הפשוטים) נמשכים)? א"ל, דכתיב: (בר' לך יגה) **וְגַם לְלוּט הֵהָלַךְ אֶת-אַבְרָם** **הָיָה צֶאֱן-וַיִּבְקֶר וְאֵהָלִים:**

[רש"י (בר' לך יגה) הֵהָלַךְ אֶת-אַבְרָם]. מי גרם שהיה לו זאת, הליכתו עם אברם.

טט - וְגַם לְלוּט – גירסה אחרת: קדמא זקף-קטן בתיבות מוקפות. כעין מידה ל"א מל"ב מידות מוקדם שהוא מאוחר בענין. הליכתו של לוט עם אברם מחרן זה המוקדם גרמה (לשני דברים העשויים להיות מרומזים בטעם זקף-קטן בתפקיד הערך שניים) שבמאוחר (א) העיד במצרים על שרה שהיא אחות אברם ובהצלתו את אברם זכה לשכר מה' דרך פרעה. פרעה היטיב ללוט בעבור שרה. (ב) הוליד את מואב ועמון שדרכם הגיע דוד הלך וממנו יגיע המלך המשיח.

[בראשית רבה (וילנא) (פרשת לך לך) פרשה מא סימן ג] (בר' לך יגה) וְגַם לְלוּט הֵהָלַךְ אֶת-אַבְרָם וגו' ד' דברים טובים היו ללוט בעבור אברם, וילך אברם וגו', וילך אתו לוט, וגם ללוט ההולך את אברם, וישב את כל הרכוש וגם את לוט, ויהי בשחת אלהים וגו' ויזכור אלהים את אברם וישלח את לוט מתוך וגו', וכנגדו היו בניו צריכים לפרוע לנו טובות, לא דיין שלא פרעו לנו טובות אלא רעות, (בר' לך יגה) **הֵהָלַךְ** – טפחא ללא מרמז לפניה בתפקיד שני ו/או רבוי. הליכת לוט עם אברם היטיבה עמו הוא **השתנה** מאדם עני ופשוט לעשיר ונחשב חכם עד כדי התמנותו לשופט בסדום. ועוד שנינו שבניו במקום להשיב טובות השיבו רעות.

(בר' לך יגה) הֵהָלַךְ אֶת-אַבְרָם – מקף כבורר בין הליכה בגלל דבקות באמונת אברם בבורא וקבלת עול מלכותו ובין הליכה ללא הדבקות בה'. מה שעשוי להסביר את התרחקות לוט מאברם אחרי שהתעשר במצרים. מלת "את" עשויה לרמז לריחוק כמו **(בר' מקץ מא,ט) וַיִּדְבַּר שָׂרָה מְשֻׁלָּמִים אֶת-פְּרִשָׁה לְאַמְרָ** – פניה לא ישירה לפרעה אלא בעקיפין.

[בראשית רבה (וילנא) (פרשת לך לך) פרשה מא סימן ד] (בר' לך יגה) הָיָה צֶאֱן-וַיִּבְקֶר וְאֵהָלִים: רבי טוביה בר יצחק אמר שני אהלים רות המואביה ונעמה העמונית, כדמותה קום קח את אשתך ואת שתי בנותיך וגו', רבי טוביה בר רבי יצחק אמר ב' אוהלים, רבי יוסי ברבי יצחק אמר שתי מציאות רות המואביה ונעמה העמונית, א"ר יצחק (תה' פט,כא) **מִצְאָתִי יָנַד עֲבָדִי** היכן מצאתיו בסדום.

(תה' פט,כא) מִצְאָתִי יָנַד עֲבָדִי – (סלוק) דחי (כעין טפחא) מונח אתנה כתבנית הטעמים **(בר' א,א) בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים** – בתפקיד קבלת עול מלכות שמים מימי הבריאה, ושם משיח בן דוד היה לפני הקב"ה בין שבעה דברים שקדמו לבריאה. אם משמע מלת דחי הוא דחיה כפירוש המלה בכתובים **(תה' נוי,ד) הֲלֹא רִגְלֵי מִדְּבָרִי** וב-**(תה' קט,ח) אֶת-רִגְלֵי מִדְּבָרִי**: אז כאן הדחיה היא בזמן להתגלות מלך משיח. המשך הפסוק **(תה' פט,כא) בְּשִׁמְךָ קָדְשִׁי מְשַׁחְמִי**: (אתנה) טפחא מרמז סלוק, מרמז לקבלת עול מלכות שמים מלכות דוד וממנו המלך המשיח מימי הבריאה.

(בר' לך יגה) הָיָה צֶאֱן-וַיִּבְקֶר **[ילקוט שמעוני תורה פרשת ואתחנן רמז תתכד]** שנו רבותינו **[משנה שבת פט"ז,מ"א]** מצילין תיק הספר עם הספר (ותיק התפילין עם התפילין אף-על-פי שיש בתוכן מעות) מפני הדליקה (המשנה ע"כ) הואיל וזכו לידבק בספרים אמר הכתוב **(משלי יב,כ) הַלוֹךְ הוֹלֵךְ אֶת-חֲתָמָיו וְחָכֵם יִחְכַּם וְרַעְוָה כְּסִילִים יָרוּעַ**: כל מי שמדביק עצמו לצידיק זכה להיות כמותו, אתה מוצא בלוט ע"י שהיה דבוק באברם העשיר כמותו, מה כתיב באברם **(בר' לך יגה) וְאַבְרָם פָּבַד מְאֹד בְּמִקְנֵהוּ בְּכֶסֶף וּבְזָהָב**: ובלוט כתיב **(בר' לך יגה) וְגַם לְלוּט הֵהָלַךְ אֶת-אַבְרָם הָיָה צֶאֱן-וַיִּבְקֶר וְאֵהָלִים**: **(משלי יג,כ) הַלוֹךְ הוֹלֵךְ אֶת-חֲתָמָיו וְחָכֵם יִחְכַּם**, ובשעה שדבק לסדומיים שנאמר **(בר' לך יגה) וַיִּשְׂא לֹט אֶת-עֵינָיו הוּי וְרַעְוָה כְּסִילִים יָרוּעַ**:

(בר' לך יגה) הָיָה צֶאֱן-וַיִּבְקֶר – מרמז טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב. בהסקה מהנאמר ב-**[ילקוט שמעוני שם]** ההתרחבות עשויה להיות בחכמה ועשיית חסד או בכסילות ועשיית רע. **צֶאֱן-וַיִּבְקֶר** – מקף כבורר בין ניצול הנכסים להחכים ולעשות חסד בעושר ובין להיות כסיל ולהשתמש בעושר להרע.

בראשית לך-לך יגו: וְלֹא-נִשְׂא אֹתָם הָאָרֶץ לְשִׁבַת יְחִדּוֹ כִּי-הָיָה רְכוּשָׁם רָב וְלֹא יָכְלוּ לְשַׁבֵּת יְחִדּוֹ:

[פסיקתא זוטרותא (לקח טוב)] (בר' לך יגו) וְלֹא-נִשְׂא אֹתָם הָאָרֶץ לְשִׁבַת יְחִדּוֹ. זה שאמר הכתוב **(תהלים ככה ג) כִּי לֹא יָנֹדוּ שְׂבָט הַיָּשׁוּעַ עַל גּוֹבַל הַצְּדִיקִים**

[מדרש הגדול] (בר' לך יגו) וְלֹא-נִשְׂא אֹתָם הָאָרֶץ לְשִׁבַת יְחִדּוֹ. והלא דברים קל וחומר ארץ שמחזקת כמה אכלוסין אינה מחזקת אותן (טט בתמייה), אלא קשה היא המחלוקת שאין העולם יכול לעמוד בה.

(בר' לך יגו) וְלֹא-נִשְׂא אֹתָם הָאָרֶץ – מרמז תביר טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא או הלכה מסוימת והשונים ביניהם ביחס לנושא. **[רד"ק] ו-[אלשיך]** הסבירו את ההבדלים באופנים אהדים

[רד"ק] (בר' לך יגו) לְשִׁבַת יְחִדּוֹ - כי היה צר להם מקום המרעה שם לרעות מקניהם יחד עם מקנה אנשי הארץ, כי היה רכושם רב לפיכך היה ריב בין רועיהם אלה אומרים אנחנו נרעה מקנינו ואלה אומרים אנחנו נרעה מקנינו והיה המקום צר להם ודוחקים זה עם זה: **[אלשיך] (בר' לך יגו) וְלֹא-נִשְׂא אֹתָם הָאָרֶץ** כו'. אמר שני טעמים. א. כי היה רכושם רב. ב. כי אין צדיק עם הפכו מתקשרים, כי מי יתן טהור וכו' וזהו **וְלֹא יָכְלוּ** וכו':

מההמשך לומדים שרועי לוט טענו שלוש יורש את אברם וזה כולל את כל ארץ כנען המובטחת לאברם מה', ולכן אין הם גוזלים את הכנענים ברעיה בשדותיהם, ורועי אברם מקפידים לא לגזול את הכנענים.